

22. april 2003

Kr. 10,-

68. årgang

ORGAN FOR MENTAL, SOSIAL OG ØKONOMISK NYORIENTERING

Nr. 4

VÅRT MÅL: Et fritt levende selvvirksomt samfunn
 VÅR METODE: Selvkontroll og hensynsløs, men objektiv kritikk
 VÅRT MIDDEL: Ny livsorientering bygget på Kristusimpulsen

MOTTO: Riv ned alle gjerder som skiller menneskene og hindrer dem fra å oppleve og erkjenne våre dype fellesinteresser innenfor vårt felles samfunn. Frem med helhetsfølelsen og totalitetsbevisstheten. Ned med partipolitikken og klassekampen. Frem med det frie levende selvvirksomme samfunn.

Vårt økonomiske system og dets konsekvenser

Konsekvensene av en storkrig i dag er dog så avskrekkende at ingen egentlig tør å slippe den løs. Men innenfor våre samfunnsystemer finnes mekanismer vi ikke har kontroll over, og som stadig fører oss nærmere en slik katastrofe. Bl.a. vårt økonomiske system, som slett ikke er noe system idet det er ute av kontroll.

I dag er ca 24 land i verden konkurs, men de bæres oppe av mektige finansinstitusjoner av frykt for ufrivillig kollektiv gjeldssanerering. To ganger tidligere i dette århundret opplevde verden ufrivillige kollektive gjeldssanereringer. Det var da den første og annen verdenskrig brøt ut.

Hvorfor og hvordan skjer det?

Først må to forhold klargjøres – at menneskene er et *fantasivesen* og et *symbolvesen*.

Ved å besitte fantasievnen har mennesket definitivt forlatt dyreverdenen idet dyrene er bundet til sine drifter og instinkter, og ikke i stand til å utfolde seg vesentlig utover det disse er programmert for. Med fantasien har menneskene fått sin skjebne i egne hender, med mulighet både til det gode og det onde.

Menneskets skjebne er derfor avhengig av at dets fantasi er i overensstemmelse med virkeligheten. I motsatt fall motarbeider vi livslovene og skaper destruktivt kaos, både i individet og i samfunnslivet.

B.D. Brochmann beskriver i sin bok «Det levende samfunn» eksistensen av to slags fantasi og to slags virkelighet. F.eks. da menneskene trodde at jorden var flat, var deres fantasi ikke i overensstemmelse med virkeligheten, mens fantasi og virkelighet ble sammenfallende da Kopernikus forestilte seg jorden rund.

I begge tilfeller må vi bruke fantasien for å forestille oss jorden, enten den er flat eller rund. Vi kan ikke se den.

Statstroen og pengetroen er to av mange eksempler på oppdiktet virkelighet. I og for seg er både staten og pengene virkelige, men de er bare relativt virkelige idet de utelukkende beror på forebildninger som menneskene har skapt.

Det levende samfunn derimot er også for så vidt usynlig for oss, det kan bare erkjennes ved hjelp av vår fantasi, men det levende samfunn er en virkelig eksistensform, mens staten bare er en tankeform.

Likeledes vil det alltid være naturressursene vi er avhengig av for å leve, ikke pengene. Allikevel har vi knyttet hele vår eksistens til oppdiktete tallsymboler.

At mennesket er et symbolvesen henger sammen med dets tenkeevne. All menneskelig tenkning skjer ved hjelp av billedsymboler, og kun ved hjelp av slike tankebilder kan vi erkjenne virkeligheten, det som er. Vi tenker og taler i bilder, og vi benytter en rekke symboler som hjelpemidler i vårt daglige liv/arbeid, såvel individuelt som kollektivt.

F.eks.: Alle måleenhetene våre som meter, liter, kilo osv.

Alle kart er billedsymboler på virkeligheten.

Alle nasjoner er symboler på grupper av det levende samfunn.

Pengene skulle være symboler på reelle verdier.

Det er ved hjelp av vår fantasi, assosiasjonsevnen, vi setter sammen tankebilder/symboler for å forestille oss virkeligheten, slik at vi kan orientere oss i livet, ta beslutninger osv., såvel individuelt som kollektivt.

Det katastrofale er imidlertid at menneskene ikke er seg bevisst, verken som fantasivesen eller symbolvesen. På alle plan går menneskene i den fellen å forveksle symbolene med det virkelige, det levende, slik at vår fantasi faktisk dikter liv i symbolene, gir dem liv!

Jeg nevnte at nasjonene er symboler på grupper av det levende samfunn. Allikevel må menneskene gå i krig og dø for at nasjonene skal overleve. Det levende må dø for at det døde, symbolet, skal bestå.

Og pengene som skulle symbolisere reelle verdier, fungerer som byttmiddel for å lette produksjonsfordelingen, de har også fått verdi i seg selv via *rentesystemet*. Pengene får faktisk barn i banken, og hele verden tror det er mulig og regner med det hver dag!

Mennesket har faktisk knyttet hele lønnsomhetsprinsippet til pengene og deres sirkulasjonsbehov, ikke til menneskene og våre behov. Derfor må vi spise giftig mat, drikke uren/kjemikaliseret vann, puste inn uren/giftig luft og så fort som mulig bruke opp alle ressurser som det har tatt årtusener for naturen å produsere, presse menneskene til å yte mest mulig, selv om det skaper stress og psykiske problemer, selv om det er farlig, nedverdiggende eller umenneskelig, la 2/3 av jordens befolkning leve i sult, nød og elendighet, la menneskene gå i krig med hverandre – ikke fordi det lønner seg for menneskene selvfølgelig, men det lønner seg for pengene, for penge-sirkulasjonen.

Spørsmålet var: Hvorfor og hvordan skjer en ufrivillig kollektiv gjeldssanerering, som var utløsende mekanisme for 1. og 2. verdenskrig?

Rentesystemet sørger for at pengeskapitalen, tallmassene, globalt sett stiger med mangfoldige millioner dollar eller kroner i døgnet. For at det skal stå reelle verdier bak pengene/tallene, må verden produsere varer, uansett om menneskene har behov for produktene eller ikke.

For å tilfredsstille den stadig økende tallmassens sirkulasjonsbehov, må det produseres og konsumeres hurtigere og hurtigere. Ressurser og energi brukes i rasende fart, og mer og mer må hentes ut til enhver pris for at sirkulasjonen ikke skal stoppe opp.

I vesten har vi i dag som følge av dette, generell overproduksjon både på varer og arbeidskraft. Det burde jo tyde på velstand slik at menneskene kunne få kortere arbeidsdag og bedre livsstandard. Men slik er det ikke. Tvert imot. *Det er krise!* For dette fører til kamp om markedene. Prisene må presses ned. Resultatet er mer mekanisering og rasjonalisering. Arbeidsledigheten stiger – som fører til redusert kjøpekraft hos konsumentene. På grunn av renten går allikevel prisene oppover. Myndighetene krever innstramninger, og det er alltid individene som må skjære ned på sin konsumpsjon.

■ forts. side 11

Tio millioner på march för freden

STOCKHOLM
 Minst tio millioner människor i 6000 städer protesterade under helgen mot USA:s krigsplaner.

Från Sydney till Tokyo, från Kashmir til New York, från Kapstaden till London slöt människor upp i den största fredsmanifestationen världen skådat sedan Vietnamkrigets dagar.

Överallt var budskapet detsamma: Ge freden en chans!

Hela helgen startade nya protesttåg. Medan lördagsdemonstrationerna pågick i Hollywood tågade mer än 150.000 söndagslediga australier genom Sydneys gator.

Poliser i New York trodde at minst en miljon människor sökt sig ut för att delta i antikrigsdemonstrationen på Manhattan, en av ett 70-tal i USA.

– Inget krig! Inget krig! skrek människor i trängseln där TT...s utsända befann sig.

På plakaten stod maningar som

«Världen säger nej till krig», «Spill inte blod för olja» och «Sänd inte våra söner i döden».

«Make tea, not war»

Minst 750.000, kanskje ännu fler, slöt upp i London i den största demonstrationen i Storbritanniens historia för att protestera mot premiärminister Tony Blairs stöd till USA.

En del bar plakat med teksten «Make tea, not war». Finalen blev en samling i Hyde Park.

– Detta krig handlar utesluttande om olja, sade Londons bortmästare Ken Livingstone. George Bush har aldrig brytt sit ett ögonblick om mänskliga rättigheter.

I Rom lät mer än en miljon demonstranter Silvio Berlusconi USA-vänliga regering känna på folkets motvilja mot ett krig, som bekräftats i opinionsundersökningar.

I Spanier protesterade två miljo-

■ forts. side 3

ASTRIDS ØKOHAGE

- Hjemmeundervisning (1.–10. kl.) rim.
- Økologisk hagebruk, kurs, omvisning etc.
- Bed & Breakfast. Døgnleie for turister, stud. etc. rim.

RING 55 28 52 69

Samfunnsliv

Sosialpsykologisk avis

Organ for folkebevegelsen
for ny livsorientering
(Tidligere Samfundspartiet)

Bertram Dybwad Brochmann
grunnlegger

Dag Ove Johansen
8200 Fauske
tlf. 756 42 754

E-post: dagoj@online.no
redaktør

Grunnlagt
1931

Med i redaksjonen

Astrid Strømme
Indre Sædal 16
50 44 Natland

Anders Ryste
disponent og
hjelperektor
6150 Ørsta

Ved innbetalinger benyttes
NB!
Postgironr.: 0532.08.40645

Internett: <http://home.online.no/~dagoj/SAMFLIU.HTM>
eller direkte link <http://samfunnsliv.freeservers.com>

Knoll og Tott

Verden har fått Knoll og Tott som brygger på et storkomplot. Her er det mere enn guttestrek og rampeguttelek.

For de går gjerne over streken og slutter ei med gangsterleken, når den utarter til dødsalvor.

Ved driftig lyst, de kun del-forstår hva som i bunn og grunn pågår; og hvilken makt som bakerst rår, og ved dem nærmest allmakt får. Hvor mennesket spør – men Satan rår.

Når vi slik ser at Tott og Knoll, fullstendig mangler selvkontroll og utarter til verdenstroll – som vil utøve verdensvold – når får de av megleren en smekk, fordi de er så jævli frekk?

Og når ankommer kaptein Vom, tar sin kommando over skuten, og endrer kurs og reiseruten – og får dem til å vende om?

Svein Otto Hauffen

Geilo 17.3.2003

Til «Agda 90»

Samfunnslivs redaksjon
6150 Ørsta

Takk for avisen! I blad for 15. februar s. 4, viser det seg at jeg har feiloppfattet Agda og Gjert E. Bondes USA-tur. Jeg har fremstilt den som en gave. *Billetten ble betalt!* Jeg beklager dette og ber avisen være så snill å rette på feilen!

Helene Christoffersen

Kommentar: Ikke misforstå. Helene Chr. fremstilte så vidt jeg kan forstå billetten til en USA-tur som en fortjent gave til Agda og Gjert Edv. Bonde, som takk for iherdig innsats for Ny livsorientering. Innsatsen galdt den gang som nå: Samfunnsliv, Forlaget og Sommertreff.

Instruksen fra red. Bonde til undertegnede gjaldt den gang som nå, at innsamlede penger, pluss abonnementer uavkortet skulle gå til det ubetalte arbeidet vårt med distribusjon og utgivelse av blad og bøker. Det har også jeg holdt meg til.

Personlig gitte gaver for en utrolig gratis innsats, var ikke nevnt av Bonde og nevnes heller ikke av meg, som noe som blir belastet kassa for Ny livsorientering.

a.r.

Minneord

Trygve Clausen døde og ble gravlagt på Leikanger Stadlandet i februar i år, noen måneder før han hadde fylt 90. Her ble han også født i 1913, sønn av kjøpmann Bernt Drage og Åse Helene Clausen. Han vokste opp her på Stadlandet i nær kontakt med sjøen og med naturen ellers. Trygve tok eksamen ved Otto Treiders Handelsskole i Bergen i 1931 og gikk så inn i firmaet til sin far hvor han arbeidet i noen år. I 1932 giftet han seg med Jenny Sjøstad og så fra Leikanger. De fikk seks barn. Bjarne, den eldste sønnen, er død, fem er i live i dag.

I 1944, etter sin fars død, startet Trygve opp igjen Leikanger Canning sammen med sin svoger Reinhart Hoddevik. De la ned krabbe på boks og drev ellers med salting av sild. Trygve var godkjent sildevraker, noe som førte han på mange reiser sørover Vestlandet. Fiskeri og forretning forbundet med fiskeri var sentralt i Trygve sitt liv. Han var deleier i et par mindre fartøy.

Jeg fant tidlig ut (dette er mer enn 60 år tilbake i tid) at onkel Trygve skilte seg ut fra andre onkler og andre som jeg var omgitt av på Stad hvor jeg var hele somrene. Jeg bodde da ofte hos onkel Trygve og tante Jenny. Onkel Trygve hadde en måte å være på som gjorde at det var fint å være sammen med han og det var lærerikt. En gang stod onkel Trygve, Bjarne og jeg i le for et svært torevær med lyn som flerret ettermiddags himmelen nordover Møre. Da lærte han oss å beregne hvor langt unna lynet var: tell en-og-to-og-tre og så videre. Lyn og torden ble noe interessant, ikke noe skremmende. Dette var typisk. Vi (Bjarne og jeg) fikk være med på sjøen og lære med for gode fiskeplasser og vi fikk lære sjøvet. Alt vi lærte kom godt med senere i livet for sjøen ble min vei.

Trygve hadde et livssyn som jeg først forstod fullt ut på et langt senere tidspunkt i livet og som jeg på mange måter deler med ham. Jeg tror jeg ble påvirket, men jeg er nok mer i retning av pragmatiker. Onkel Trygve var idealist. Hele livet. Han deltok i flere foreninger med idealistisk formål; mot pengemakt, mot krig, for et fritt levende samfunn basert på sosial nytenking. Lyder dette kjent i dag? Ja, men Trygve fremmet disse synspunkter lenge før de ble "populære" hos dagens "skjermbilder". Så lenge helsen holdt reiste Trygve på samlinger for å møte like-sinnede og kom oppildnet og fornøyd tilbake med nye impulser. I de senere år kunne han ikke reise noe særlig. Vi kom til han i stedet. Han fikk bo hos sin yngste sønn og der møttes vi. Trygve var svært opptatt av slekten vår og sporet opp slekt i USA som vi har hatt på besøk flere ganger. Senest sist sommer hvor vi var samlet på oldefars gard på Drage. Trygve strålte og bidrog med informasjon om den og den i slekten og hadde som oftest bilde av de som kom på tale i sin fotosamling. Vi hadde en god stund og slik skal han minnes.

Stadlandet den 28. april 2003.

Knut Lundebrekke

Vi trenger en mulighetsskole!

Av Astrid Strømme

Den typiske vestlige skole har kun hatt hell med å maksimere elevhjernernes kunnskapslogiske ferdigheter. De

formår ikke å frembringe skaperkraften, vurderingsevnen, helhetssyn eller egenskaper som empati, kjærlighet til medmenneskene og naturen. «Mulighetsskolen» er derimot velegnet til å utvikle alle disse ferdigheter. Årsaken til dette er, at denne skole frigjør *hjernens ordenskraft og dens kaotiske krefter*.

(Matti Bergstrøm, 1995)

Redaktører 2003

JANUAR: Dag Ove Johansen
FEBRUAR: Astrid Strømme
MARS: Dag Ove Johansen
APRIL: Astrid Strømme
MAI: Dag Ove Johansen

JUNI: Astrid Strømme
AUGUST: Dag Ove Johansen
SEPTEMBER: Astrid Strømme
OKTOBER: Dag Ove Johansen
NOVEMBER: Astrid Strømme
DESEMBER: Dag Ove Johansen

LEDER -

Global bærekraftig utvikling krever livsorientert undervisning og oppdragelse «Den skapende idé og evner til å vurdere tingene riktig er realverdi nr 1»

I disse dager raser krigen i Irak til tross for at ti millioner mennesker, kanskje enda flere, deltok i demonstrasjoner mot at USA og Storbritannia går til krig... Likevel skjedde det. Hvordan kan det ha seg? Krig i våre dager er knyttet til måten produksjonsapparatet fungerer på. Helt konkret betyr det at det er uttrykk for det kapitalistiske systems virkemåte... Det kapitalistiske system er igjen relatert til et bestemt virkelighetsbilde. Det er fysisk, materielt og målbart, ytre og synbart. Hvordan vi har det med oss selv, betyr lite eller ingenting...

Den vestlige verden er inne i en ond sirkel. På en eller annen måte må vi komme ut av den onde sirkel. Men hvordan? Irak er bare begynnelsen skriver Ingar M. Gundersen i Friheten (21/2). *Det dreier seg om en systemkrise og ikke en gal manns verk, sier han!*

Det foreligger en ubalanse mellom mennesket og natur, og en ubalanse mellom mennesker imellom. Dette sier T. Chr. Wyllers i boken Demokratiet og miljøkrisen. Behovet for en forandring er på sett og vis med andre ord akutt! Men hvordan?

I denne utgaven av Samfunnsliv har vi med noe stoff om hvilken vei BDB mente vi burde legge oss på. Mye er sagt om det før, men det er likevel viktig å holde fast på at det var en biologisk-organisk tenkemåte han etterlyste...

Men det går ikke, vil mange si, for det blir det ikke penger av... bøndene går jo stadig konkurs...

Men det er jo dette vi vil bort ifra... vi vil ikke ha en virkelighetsforståelse og et pengesystem som forårsaker krig, miljødeleggelse og dårlige relasjoner mennesker imellom. Penger blir det heller aldri nok av!

Hva gjør vi?

Hvordan kommer vi ut av det?

Bevisstgjøring har i årtier vært viktig. Vi trenger bevisstgjøring igjen! Det handler om å bli seg bevisst at tenkemåten bak krigen i Irak, klimaendringene og systemkriser er knyttet til hjernens data- og kunnskapsressurser. Men heter det i boken bok: den som spiser av kunnskapens tre skal visselig dø...

Det er helt tydelig: tenkemåten ivaretar ikke liv. Naturen er truet, og mennesker dør uskyldige både i Irak og andre steder i verden!

Vi har hatt en del mennesker som har arbeidet for en ny måte å ordne økonomien på. Disse menneskene har igjen satt ny økonomi på dagsorden på sitt seminar i Lebensgarten økolandsby i Steyerberd i Tyskland den 5.-7. juli. Det er rimelig å anta at det er god interesse for ny økonomi også her i Norge...

Slike økolandsbyer har et holistisk eller en livsorientert verdensanskuelse (se s. 9). I denne tenkemåten står arter og levesteder sentralt... det som er i kraft av seg selv... dette er i samsvar med BDB sin organiske virkelighetsforståelse (se s. 5). *Men vi bør merke oss at BDB oppfattet tanken, ånden, som noe biologisk og organisk.*

Det var dette med tenkemåter. Tro det eller ei så har hjernen en annen måte å forholde seg til verden på enn den som er sluppet løs i Irak! Denne tenkemåten har helt andre egenskaper. Tenkemåten skaper helhetssyn, empati og kjærlighet til medmennesker og naturen. Disse kvalitetene er knyttet til hjernens kaosressurser. Vanligvis frigjøres de etter kunnskapsressursene.

Hjernens ressurser er omtalt og beskrevet i Bergstrøms bøker. De bør studeres da de gir god hjelp til håndtering av våre liv og vår hverdag.

Men BDBs teser om virkeligheten er likevel uhyre viktig for å gi *tenkemåtene retning*. De sier at det eksisterer to slags objektiv virkelighet og to slags relativ virkelighet.

Den objektive virkeligheten består av naturen, det biologiske som er uavhengig av menneskene.

Vi har også en objektiv virkelighet som har en form som er avhengig av menneskene (f.eks. en buss). Videre har vi en relativ virkelighet av to slag. For det første har vi en relativ virkelighet som bestemmes av *kontrollert fantasi*, f.eks. logikk, matematikk, geometri osv. For det andre så har vi en relativ virkelighet som bestemmes av *ukontrollert, ubevisst fantasi*, f.eks. – troen på pengenes skaperverne...

Alt i alt: årsaken til krigen i Irak er en systemkrise som har røtter i hjernens kunnskapsressurser. Skal vi komme ut av den onde sirkelen bør vi lære av f.eks. økolandsbyen Lebensgarten i Tyskland. De står for et biosentrisk livssyn, og er i sin alminnelighet åpne for tanker om en ny økonomi. Dette innebærer at hjernens skapende helhetkrefter gies rom. Likevel: Vi bør ta med BDBs nye og retningsgivende forståelse av virkeligheten! Klarer vi dette før det er for seint?

□ as

Utviklingen i verden

Den falske økonomis følger:

Intet menneske behøver å være i tvil om hva verden opplever i dag og hvilken ende det hele vil ta. Skal en imidlertid få åpent syn og forstand for hva som egentlig skjer, da hjelper bare ikke skolekunnskapene.

Det mest kjente trekket fra alle vestlige land er at fiktivøkonomien er kommet i høysetet. Priser-, lønns- og rentestigning er hele Europas og hele Amerikas problem. Problemet har lenge vært uløst. Pris- og lønnsstigninger, som jo må være utgifter for samfunnet, beskattes som inntekter for statskassen. Produksjonen av varer, som er blitt billigere og billigere takket være mere rasjonelle produksjonsmetoder, blir stadig dyrere for forbrukerne, fordi en simpelthen beskatter pengeeffektivene som om de var virkelige inntekter. På grunnlag av disse forvillelsene setter en så opp de kjempehøye offentlige tallbudsjettene i stat og kommune.

En vares pris er ikke bare bestemt av materialkostnader, lønn og driftsutgifter i produksjonen. Varen må i siste instans også bære utgiftene til et stadig større offentlig system. Siden organisasjonene med visse mellomrom fremsetter sine pris- og lønnskrav og truer med streiker om de ikke får dem oppfylt, kjemper regjeringen en stadig vanskeligere kamp for liksom å få avveiet fiktivkravene mot hverandre og for å søke å skape en slags likevekt i løpet. Men i Bibelen kalles systemet Babelstårnet, syndefallet, dansen om gullkalven, kjempen på leirfotter eller også Den store dragen. I moderne språk kalles det full sysselsetting, pengegaloppen eller inflasjon.

Begynnelsen til galoppen er at menneskene fikseres av pengene, slik som jødene på Mose tid lot seg fikseres av gullet fra nabostammene. De løp fra sine kveg- og sauehorder for å bli rike ved kjøp og salg. Gjete sauer og kveg og holde seg til jorden ville de ikke lenger. Det var ikke lønnsomt nok og fint nok.

Landene i vest har mer og mer fått statskapitalismen å hanskens med. Den er ved å overskygge privatkapitalismen. Men utviklingen går vide-

re. Når fiktivøkonomien er drevet langt nok, får vi diktaturet. Kanskje først under dekke av demokratiet, og det er den verste form, for så etter hvert å få det åpne despoti som i Frankrike, Kina, Russland, Jugoslavia, Egypten, Spania og Cuba. Demokrati og statskapitalisme drar ikke sammen, like lite som demokrati og privatkapitalisme kunne gjøre det.

Vanlige trekk i verdensbilledet er at færre og færre er i stand til å ha noen begrunnet mening om politiske spørsmål. Bare ekspertene vet beskjed. I den vestlige verden er diktaturet under full modning, og det er meget lett å forutsi hva som videre vil hende. Fiktivøkonomien har aldri hatt annet forløp enn et villere og villere jag mot katastrofen. Til å begynne med skjedde det riktignok bare i lilleputtformat som blant jødene og andre primitive kulturfolk, men nå i vår tid skjer det fullstendig i verdensformat. Åpenbaringsboken taler om slaget ved Harmagedon som det siste verdensoppgjøret eller, skal vi heller si, den siste store verdensfase eller selvantennelse, hvor det fiktivøkonomiske system ender i blodpølen. Men like inntil siste dag før katastrofen gikk menneskene omkring og trodde at nå var verden på vei mot den endelige freden og fullkommenheten.

Siden den vestlige verden ved århundreskiftet slo inn på den private fiktivdyrkelsen, reiste man seg i øst en stor og mektig tukstens motstander, Sovjetrusland. Verdensutviklingen skjer lovmessig og er ufravelig. Nå er Kommunistkina kommet til som Russlands nære hjelper. Kommuniststatene holder sine folk i age med vold og makt.

Mange mennesker lurer på om det som her skrives, kan være sant. Kan det virkelig være så enkelt? Just så enkelt er det.

Men så kan en si: Det må så være. Det som skjer, det skjer og hvorfor? Det sitter ingen streng Gud ute blandt stjernene og setter løpet i sving. Menneskene er overlatt all styring selv for at de skal komme til bevissthet, så de tilsist kan lære seg det riktige selvstyre.

Da Kristus fødtes, skulle hele verden underlegges Rom, også jødene. Kristendommen slik den var før Paulus fikk forfusket den, var jødernes siste sjans til å kunne bestå som selvstendig nasjon. Kristus lærte en ny form for strategi overfor voldsmakten, en strategi som ville reddet fra romeråket uten blodsutgydelse om den bare ble etterfulgt. Men jødenasjonen skjønnte ikke Kristi lære. Den dag i dag forkynnes den som et tidløst trosprogram, som ikke bare Paulus har forfusket, men også verdens mange andre høylærde prelater og religiøse, så bare rene utopister kan lenger forbinde kristendom med praktisk forsvarspolitik. Vår verden i dag er derfor i samme stilling overfor voldsmakten som jødene var.

Også Bibelen lærer at det må så være, og at det ligger i det at verden bare litt etter litt kan våkne til bevissthet. Men like så visst som fiktivdyrkelsen har sitt forløp og sitt klimaks, like så visst modnes og vekkes menneskenes fantasi til å kunne forstå hva som er virkelighet og hva som er skinnvirkelighet, hva som er virkelig økonomi og hva som bare er en forbigående form for økonomi, hva som er Gud og gudskyldelse og hva som bare er foreløpige og rent subjektive formeninger om guddommen osv.

Ikke minst takket være Kristi innsats er der tent en drift i menneskene til stadig å overprøve troen, forestillingene, tankene, ideene, åndsretningene og læresetningene på nytt. Kristus har lært menneskene å være våkne og nøyeregnende med hva de tror på og med sin ånd. Og når vi i denne artikkelen tar spesielt frem fiktivdyrkelsen og peker på at landene er falt for denne årtusengamle skjebnesvangre villfarelse, at en simpelthen vil bestride utgiftene til sine stadig voksende systemer ved å beskutte oppdiktede tallstørrelser, da søker en å løfte seg selv etter støvelstroppene. Det fører ikke frem.

Likevel kan en si at under de rådende forhold, som er skapt av en gal sosial tenkemåte, så er det riktig både med systemet og beskatningen. Leken må bare holdes innenfor visse

rammer, og menneskene må leke ferdig. Ja, uten å ha vært dyktige i leken, heller ingen dyktighet i å oppfatte og etterleve virkeligheten når den tid kommer.

Under menneskenes utvikling er det mange systemer som skal prøves. Menneskene er flinke og oppfinnsomme. De er gitt evner langt utover den øvrige natur. «Jeg har utvalgt dere», sier Kristus. Bevissthetskraften, som også franskmannen Satre påviser, er selve guddomskraften plantet inn i menneskene. Menneskene er utvalgt til å være åndenes redskaper og Gudsrikets enearvinger. Denne påvisning er kjernen i sann kristendom, og vi kan ta det rolig både med oss selv og med verden. Vel er det slik at sannhetssky sjeler for all pris ikke vil høre dette. Menneskene vil langt heller forbli i den tro at de er bunn fordømte og fortapte. Og så lenge det ikke lykkes for noen å få dem til å erkjenne sannheten, fortsetter de å være slaver under selvvalgte systemer og styreform, og de kan ikke for at de om igjen og om igjen hjemkaller det onde over seg.

Det som ennå en tid trolig kan stagge utviklingen, er de nye og bestialske våpnene som påkaller nasjonenes ansvar. Men når de voksende tallunderskuddene som samtlige kulturland strever med, ikke lenger kan dekkes, når fallitten truer, hvilke midler skal da regjeringene ty til? Enda forveksles valutaunderskudd med underskudd i ånd og bevissthet. Tenk på gamle Englands vanskeligheter just nu.

Pengene i verden må ikke oppfattes som det de i sannhet er, som bytemidler uten egenverdi. De skal og må oppfattes som verdienheter og brukes i samfunnet som virkelige verdier, men da er der tilsist heller ikke annet å gjøre enn å søke å skjule sin fallitt i krig. Verden er offervillig nok til å gå i døden for tallstørrelsene. Dette er sosiologisk lovmessig. Når talløkonomien er gjort til det primære i landene, er menneskene gjort villige til å ofre seg for tallene. De er villige til å ofre all sin velstand, fred og folkelykke på helvetes alter. Vel gis der en annen utvei, at de

styrende erkjenner sin utilstrekkelighet i bl.a. å stille med økonomi, men det kan vi trolig se bort ifra at de gjør. Regjeringer har ennå ikke kunnet stå frem og erkjenne seg selv.

Menneskene ønsker fred på jord. De vil arbeide, bygge og bo i all verdens land. De vil elske og tjene, men hva hjelper vel det all den stund de strever under umyndige myndigheter og villfarne presteskaper? Det er helt sant at det forefinnes visse mentale farer som landene nå skaffes bevissthet om, før det i det hele tatt kan gjøre seg forhåpninger om at et varig fredsrrike kan komme, og den første og farligste risiko er fristelsen til å forveksle pengene, som er symboler (bytemidler), med varene, produksjonen og verdiene selv. Verden trenger ikke gå til krig pga for små avlinger og for liten produksjon. Produksjon kan skaffes, men menneskene må lære å kjenne sin egenart og lære å styre sitt åndsliv, så de går klar av fristelsene og fallgrubene som er forbundet med å være blitt bolig for bevissthet og ånd!

AR

Sluttord

Boka skal gje eit aldri så lite bidrag til oppklaring av det religiøse og politiske mørke som i dag rår over verda. Kristus Jesus kom med det nye, men vart inntil i dag religionisert. Men fram av religionane veks det fram eit nytt ljøs som gjev redning. Menneskesonen stig fram or mørkret med nytt ljøs til slekta.

a.r.

PS: Menneskesonen er fellesnamnet på åndsvesenet mennesket.

DS

Dei ti boda og framande gudar

Bondevik, statsministeren, vil gjerne minne tilhøyrarane sine om Dei ti boda frå gamle Moses. Men ikkje har eg høyrte at han nokongong har tolka det verkelege innhaldet i boda. Soga om gullkalven skulle vere velkjend. Moses sette broren sin til å leie folket, medan han sjølv var i samtale med sin gud oppe på Sinai fjellet og fekk der nedteikna dei ti boda.

Då han kom nedatt frå høgda, såg han at folket hadde laga seg ein gullkalv som dei song og dansa omkring. Då sa han til broren, som var prest: Du har leia folket mitt vill, så dei har synda mot boda. Og kva svara så presten? Du veit, Moses, at folket ligg i det vonde! (Den vonde aksen i dag.)

Moses tende i raseri. Han knuste boda som var innrissa på steintavler og drog deretter ein tur til på fjellet og fekk innrissa i tavlene på nytt. Moses trudde ikkje på det vonde i menneska.

Dei ti boda er dei gamle jødane si grunnlov. For å råde bot på den skjendsel som presten Aron hadde leia folket ut i, så skapte han det seinare mykje omtala Jubelårsystemet. Kvar sjuande dag skulle vere fridag og kvart 49 år skulle all gjeld tilbakebetalast eller strykast. M.a.o. han nulla ut det som vi i dag kallar fiktivøkonomien, så folket fekk starte økonomien sin på nytt. Den gongen som i dag, kan ingen slags økonomi bygge på noko anna enn varer og materiell produksjon, ikkje på pengane som berre er eit symbol, eit bilete.

Så kan ein spørje: «Sa ikkje Moses noko om kvifor han vart rasande då han kom nedatt frå fjellet og såg at folket hadde vraka Guds lærdom, uttrykt i skrivne bod frå Guds eigen finger».

Det føddest ein ny profet mellom jødane som sa noko om dette. Han heitte Samuel. I Samuelsboka finn du

svaret: Vrakar du boda som Moses gav og som vart teke vare på i Arka, tek du til å danse om gullkalven, då vil det ende med splid og krig! Bror vil til slutt slå bror ihel straks dansen blir vill nok og det som vi i dag kallar fiktivøkonomien gir årsaka til sjølvutsløting!

Anders Ryste

PS! Det var å vone at statsministeren, han er jo prest, kan tolke for Bush realinnhaldet av Bibelboda. Ingen av dei bibelske profetane har så klart som Samuel og Moses forklara synd og risiko ved dansen om gullkalven. Bushen ville troleig setje pris på ein samtale om nettopp dette, når han kjem på eit maitreff med Bondevik.

Fiktivøkonomi er å handle med pengar som om det skulle vere ei vare.

DS

Tio - - -

ner människor mot krigsplannerna och den spanska regeringens stöd till Bush.

Ministrar i tåg

I Berlin deltog enligt polisen över en halv miljon. Manifestationen blev en av de största i Förbundsrepublikens historia. Bland demonstranterna fanns två gröna regeringsmedlemmar, som deltog mot förbundskansler Gerhard Schröders önskan.

Jättestreker syntes även i Amsterdam, Aten, Bryssel och Paris. Tiotusentalsstängande i Bulgarien och Kroatien, Syrien och Sydafrika, Norge och Finland.

I Sydafrika gick tusentals människor, inklusive tre ministrar, genom Kapstadens gator under paroler som «There is a terrorist behind every

Bush».

I Tel Aviv i Israel marscherade 3000 mot USA:s krigsplaner.

Fred och krig i Bagdad

I ett tiotal asiatiska städer ägde också demonstrationer med allt från några hundra till 10.000 deltagare rum.

«Drop Bush not bombs», syntes på ett plakat i Malaysia, där Australiens premiärminister John Howard, som lovat skicka trupp till Irak var på besök.

Föremålet för omvärldens omtanke – irakierna – mobiliserades i miljontal i landsomfattande demonstrationer.

Fredsudskapet i Bagdad blandades enligt TT:s utsände med krigiskt innehåll: Vi vill ha fred, men om ni kommer är vi beredda med stål coh blod. (TT)

Kjære Mor og Far

Ikke skjem meg bort

Jeg vet godt at jeg ikke skal ha alt jeg ber om.
Jeg bare tester dere.

Ikke vær redd for å være bestemte med meg
Jeg foretrekker det. Det får meg til å føle meg trygg.

Ikke la meg utvikle dårlige vaner
Jeg har bare dere å stole på for å stoppe meg

Ikke få meg til å føle meg mindre enn jeg er
Det bare får meg til å ville gjøre meg større enn jeg er

Ikke heng meg ut foran andre
Jeg tenker mye mer på hva dere sier, hvis dere snakker rolig til meg hjemme

Ikke få meg til å føle at feilene jeg gjør, er store synder
Det forvirrer det verdibildet jeg skal bygge opp inne i meg

Ikke beskytt meg fra konsekvenser
Jeg trenger av og til å lære gjennom smertefulle erfaringer

Ikke ta det altfor alvorlig når jeg sier «Jeg hater deg»
Det er ikke deg jeg hater, men den makten du har til å begrense meg

Ikke tenk at det er under din verdighet

å si unnskyld til meg
En ærlig unnskyldning gjør at jeg føler varme og hengivenhet for deg

Ikke skjenn og mas
Hvis du gjør det, må jeg beskytte meg ved å late som jeg ikke hører

Ikke prøv å late som du selv aldri gjør feil
Det gir meg et altfor stort sjokk når jeg oppdager at det ikke stemmer

Ikke si at det bare er tull når jeg er redd
Det jeg er redd for, er virkelig for meg. Du hjelper meg mye bedre ved å prøve å forstå

Ikke vær for rask med fagre løfter
Jeg blir veldig skuffet når du ikke greier å holde dem

Ikke sett altfor store krav til min ærlighet
Det er lett å skremme meg til løgner

Ikke vær skiftende og inkonsekvent
Det forvirrer meg forskrekkelig

Ikke si at du ikke er glad i meg
– selv om jeg av og til kan gjøre stygge ting

Ikke glem at jeg vokser fort
Det er sikkert veldig vanskelig for deg å holde følge med meg, men vær så snill og prøv så godt du kan

**Fra boken «Barn og familieliv»
av Aud Fossen**

Snu det andre kinn til

Det vart sagt at Saddam hadde kontrakt med eit land i Sør-Afrika om levering av tilfang til masseødeleggingsvåpen. Kontrakten viste seg å vere falsk. Lagring av slike våpen har USA-hæren enno ikkje funne. Men dette var opphavet til krigen i Irak.

Det var også sagt at dette landet stod i ledtog med sjølvordarane som forårsaka 11. september i New York. No syner det seg at også dette var ei diger skrøne. Sjølvordarane fløymer no inn over grensene til Irak for å hjelpe i krigen. Dei har ingen kontakt med Al-Qaida sine krigsdjevlar. Den slags krigarar som skaut seg inn i skyskraparane på Street Avenue.

Løgner må omredigerast etterkvart som Irak-krigen skrid fram. Krigen skulle vere avslutta på få timar, men timane er no blitt til dagar og veker. «Men alt går etter planen», seier Bagdad-okkupantane. Den overveldande overmakta går saktare og saktare fram til målet. Fleire og fleire sivile som ferdast på vegane eller som vaktar heimane sine, ligg skotne igjen. Sjølv engelske aviser rettar no hard skyts mot invasjonistane.

Irak skal få eit nytt regime, heiter det. Irak skal få demokrati. Men på dette viset så er det nye styresett bygd på løgner minst like svarte og

skitne som feiaren som feia pipa nedanifrå.

FN-inspektørane hadde framgang. Striden med Saddam kunne avgjerast med ord og meiningar, sa mange folk i Europa. Folk som har røynt kva krig er, ja sjølv moderne krig, krig med presisjonsbombing. Skyt fienden nedst i leggen og ikkje i hovudet. Då slepp vi døde, men kan behalde invalidane.

Men krigen er snart over. Saddam, om han lever, kjem fram frå det underjordiske saman med sønene sine og heisar det kvite flagget. Likevel, då står det om delinga av gjenoppbygginga og fangsten etter okkupasjonen.

Jakob Sande har skrivne ein artikkel om korleis det gjekk då den rike Lars andast. Han Lars hadde stor arv og mykje å dele. Arvingane møtte talrikt fram. Det stod om å bli samde seg imellom. Som oftast i slike høve, så vart dei ikkje samde, men heller sørgjeleg usamde.

Denne hendinga enda med ein storstilla slåstkamp. Slagsmålet enda i fjøresteinane. To av nabo-konene slost om eit bakstetrau. Dei hadde godt tak i kvar sin ende av trauret, og stritta best dei kunne. Dei ensa ikkje at dei var komne opp i midja av vatn. Båe ville ha sitt, men trauret hadde hol i botnen.

Noko slikt blir det når Saddam-krigen er over og fangsten skal delast. Også Noreg vil visstnok vere med på delinga av tjuvgodset frå irakarane.

Anders Ryste

Fredsfyrsten kontra krigsfyrstene

Verdens folk lengter etter fred, men voldsfilosofiens fyrster holder fremdeles fast på at krig kan løse volds-spiralen. George W. Bush og Osama bin Laden har det til felles at de ikke tror på julens fredsbudskap. Begge finner det naivt og latterlig å snu det annet kinn til og gå i seg selv.

Også på Jesu tid fulgte man Bin Ladens og Bush's oppskrift. Samfunnskonstellasjonene var ikke så ulik dagens. For virkelig å fatte Jesu virke og alternative budskap, er det viktig å forstå tiden han opptrådte i, og dermed også vår egen tidsånd.

De skriftkloke og fariseerne tilhørte den retningen som utgjorde de «legale» øvrigheter, sadduseerne var det vi i dag kaller typisk religiøse. Zelotene var nasjonalister, esseerne en slags selvfornektende sosialister, makkabeerne og skariene var direkte opprørere, nærmest en geriljahær, som mange mener at Barabas tilhørte, eller var leder for. Disse ville bringe den romerske okkupasjonen til opphør ved hjelp av voldsanvendelse. I tillegg var det en rekke sekteriske outsiders. De nevnte retninger fikk, med unntak av fariseernes, en brå slutt i og med Jerusalems ødeleggelse år 70 e. Kr., en ødeleggelse som ble forutsagt av Jesus.

Moderne forskere, bl.a. religionsfilosofen Henning Riis Klausen i Danmark, har pekt på at Thomasevangeliet, dette 5. evangelium, kan betraktes som det psykologiske

evangelium. Det vil lære oss å få kontroll over vårt ubevisste og ukontrollerte fantasiliv både som individer og som kollektiv, altså samfunn. Det forteller oss om vår egen bevissthet som for størstedelen er helt ukjent for oss. Vårt bevissthetsliv blir beskrevet som et bevissthetsunivers, et bevissthetkosmos, som er et uttrykk for, og står i sammenheng med, et universelt og selveksisterende bevissthetkosmos. I dette universelle og selveksisterende bevissthetkosmos sitt bilde er mennesket skapt. Vi rommer «Faderens Rike», som vi er utgått fra, og som vi skal vende tilbake til. Logion (vers) 61 illustrerer denne tanken tydelig: «Jesus sa: Hvis man sier til dere: Hvorfra er dere kommet? Så si til dem: «Vi er kommet fra lyset, hvor lyset er oppstått av seg selv. Det sto, og det åpenbarte seg i deres bilde.» – Hvis man sier til dere: «Er dere lyset?» så si: «Vi er hans barn, og vi er den levende Faders utvalgte» - Hvis man spør dere: «Hva er tegnet på deres Fader, som er i dere?» – så si til dem: «Det er en bevegelse og en hvile.»

Ifølge Thomasevangeliet står vi alltid midt i en levende skapelse, men det er en dobbelt skapelse. Delvis er vi en bearbejdet bevissthet, og delvis er vi medarbeidere og medskapere. Mens bevisstheten er en virkelighet, en realitet i seg selv, så er vi selv med på å skape de forestil-

linger vi behøver for å forstå livsprosessen gjennom vår vilje til å objektivisere, å klargjøre. Logion 2 sier det slik: «Riket er i deres indre og for deres øyne».

Thomasevangeliet legger sterk vekt på å bringe våre forestillinger og billedskapende evne i full overensstemmelse med den «virkelige» virkelighet, som vi også kaller «den objektive virkelighet» (jfr. B. Dybwad Brochmanns lære om to slags fantasi og to slags virkelighet i verket «Mentalitet og livsskjebne»). Og denne virkelighet skal vi la våre skiftende billeddannelser og forestillinger bli korrigeret av, dersom vi vil kjenne oss selv og bli kjent, som Thomasevangeliet uttrykker det. Det er den skapende ånd, Faderen, som meddeler seg i Thomasevangeliet gjennom et symbolsk billedspråk. Personnavnene symboliserer bevissthetsstadier i oss, og det er først og fremst den levende, indre Jesus i oss som forkynnes. «Jesus i oss» er ikke et tomt begrep, men et guddommelig åndstillegg i vårt indre som står til rådighet for vår erkjennelse og våre handlinger. Han er levende virkelighet i ethvert menneske, men vi makter sjeldent å sanse denne virkelighet. Vår sansevne er for avstumpet og vår erkjennelse for mangelfull.

Thomasevangeliet gjør oss altså oppmerksom på «den indre Jesus», og nesten alle dets logia (vers), 112 i

tallet, innledes derfor med ordene: «Jesus sa». Når han så er blitt klargjort og innarbeidet i vår bevissthetsstruktur, så skifter «Jesus tale i oss» til nåtid. Dette illustreres tydelig i logion 108 og 109: «Den levende fra den levende skal verken se død eller angst, fordi Jesus sier: «Den som finner seg selv, ham er verden ikke verd». Der hvor den moderne vitenskap sier med Sokrates: «Kjenn deg selv», sier Thomasevangeliet: «Kjenn den indre Jesus i deg selv».

Korset har som symbol en spesiell funksjon i Thomasevangeliet, idet det er frigjørelsens tegn og et grunnsymbol i den menneskelige bevissthetsstruktur. Her er det altså ikke det torturinstrumentet som man vanligvis oppfatter det, med et krav om lidelse og selvpoffrelse utover enhver rimelighet og mening. Det er personlighetsutviklingens merke som frigjør, forlenger og fullstendiggjør forholdet mellom det «underbevisste» og det bevisste, mellom følelse og forstand. Korset innenfor bevisstheten betyr harmonisering og selvutfoldelse, mens korset utenfor bevisstheten blir en «gåte», et fiendtlig tegn på motsetninger mellom omverdenen og en selv. – Den energiens frigjørelse som skjer i vårt sinn, slik at vi tross alt blir ukuelige og uovervinnelige i de dypeste bevissthetsslag, skyldes at korsbevisstheten reises i

oss, dvs. vi gir rom i sinnet for den indre «overbevisste» medskapelse.

Evangeliet mangler fullstendig beretninger om den historiske Jesus og hans liv. Det finnes intet fremadskridende handlingsforløp i skriftet. Tiden er noe relativt, og det hersker forskjellig tid og forskjellig lovmessighet i de forskjellige bevissthetsslag. Vi har altså funnet at Thomasevangeliet peker på en levende, indre Jesus som taler «levende ord» i oss, og det å finne fortolkningen av disse ordene er hver eneste bevissthetss oppgave. Logion 1 sier det slik: «Den som søker, skal ikke holde opp med å søke for han finner, og når han finner, skal han bli rystet, og når han er blitt rystet, skal han undre seg, og han skal være herre over alt».

Forholdet til vårt eget forestillingsliv er skjebnesvangert. Vi skaper våre forestillinger, og vi kan ta avstand fra disse forestillinger som vi har skapt selv. I det underbevisste er vårt vesen i overensstemmelse med den universelle harmoni, men det oppstår disharmonier når vi lar oss drive med av tidens og hverdagens jag, slik at vår jeg-opplevelse skifter til sliddighet og blir et agn for vinden, en hjelpeløs trell under tilfeldighetenes spill. Dersom vi kan lære å mestre våre ukontrollerte forestillinger, våre ukontrollerte fantasier og vår dagdrøm, så har vi tatt et

■ forts. side 6

Fra Impuls 2/3 2002:

Naturlig seleksjon og nittenhundretallets psykologi

Den darwinistiske determinismen, en ny og revolusjonerende tanke, påvirket psykologien i sin samtid. Denne artikkelen prøver å beskrive noen grunnleggende ideer fra den darwinistiske verden som slo rot i psykologihistorien.

Hvorfor ble den nyfødte vitenskapen *psykologien* påvirket av darwinismen i samtiden? I Storbritannia finansierte Alexander Bain (1818–1903) tidsskriftet *Mind*. Bain ble etter hvert kjent som en av de viktigste grunnleggerne av nittenhundretallets psykologi. Hans bøker ble anerkjent fordi han utviklet en utilitaristisk og empirisk tradisjon som fokuserte på logiske lover for assosiasjoner. Han brukte filosofi som redskap til å tolke og forstå dagligdagse fenomener, men han kom alltid til å dele sine forgjengeres overbevisning om at sinnet kun besto av tillærte sanseinntrykk som hjernen administrerte.

En forandring er i gjære når Baines etterfølger Herbert Spencer (1820–1903) knytter den gamle tradisjonen til evolusjonslære. Spencer brukte begreper som *vane* til å betegne frivillige handlinger utført for å tilpasse seg miljøet og «instinkt» til å beskrive ufrivillige handlinger utført på bakgrunn av medfødte egenskaper. Disse termene hadde han arvet fra en gruppe franske syttenhundretallsrevolusjonister. Spencer var riktignok ikke darwinist, men han satte psykologiske uttrykk inn i evolusjonshistorien. Han ble den mest kjente spekulative evolusjonsfilosof i sin tid, inntil hans tanker falt i unåde ved århundreskiftet.

Darwinismen og særlig den nye tilpasningsmåten, naturlig seleksjon, fremmet et mer deterministisk syn på adferd. Naturlig seleksjon ble en ny forklaring for hvordan organismene tok til seg informasjon fra miljøet. I følge Spencer skulle *vane* bli biologisk betinget over tid. Gjennom dette begrepet hadde Spencers teori vært i stand til å knytte et vidt spekter av adferd til evolusjonen. Disse begrepene skulle komme til å bli utelukket av darwinismen som erstattet *vane* med begrepet geografisk isolasjon eller av *plutselige endringer* – som Darwin kalte mutasjoner.

Den siste forandringen snudde tilnærmingen til adferd på hodet. Man sluttet ikke lenger fra adferd til biologi, men fra biologi til adferd. Likevel var det stor usikkerhet om hvilket adferd man kunne forklare biologisk. Var det ikke slik at darwinismen tok for gitt at adferd hadde funksjoner i naturen som mennesket ikke var bevisst? En ny biologisk determinisme var i gjære.

I denne artikkelen skal jeg prøve å se hvordan mekanismen *naturlig seleksjon* forandret måten man var i stand til å forklare de biologiske forutsetningene for adferden til ulike grupper. På grunn av en ny biologisk determinisme var darwinistene i stand til å forutsi adferd på bakgrunn av gruppetilhørighet. Det kom til en ny konflikt mellom forutsigelighe-

ten man oppdaget ved å studere gruppenes funksjon i naturen og individets motiver. I denne artikkelen skal jeg prøve å forstå hvordan en slik motsetning ble mulig.

1. Bakgrunnen for darwinismen?

I 1859 kom Charles Darwin (1808–1882) med sin bok *Om artenes opprinnelse*. Med dette verket satte han i gang det man i ettertid har kalt den darwinistiske revolusjonen, og initierte den store omveltning som Freud kalte «et slag mot menneskets følelse av narsissisme». I sitt seinere verk *Om menneskets opprinnelse* (1871) ga Darwin en evolusjonær forklaring for følelsene og seksualiteten. Han skrev også en liten artikkel som han kalte «A Biographical Sketch of an Infant» som mange mener var den første studien av et barns utvikling. Alle disse verkene ble viktige for psykologihistorien.

Med bakgrunn i Darwins notisbøker foregår det en debatt om hva som utløste Darwins oppdagelse, gjerne fokusert rundt argumentene til historikere som Dov Ospovat. I stedet for å fokusere på detaljene i notisbøkene er det mulig å gjøre en alternativ tilnærming ved å isolere de faktorene som gjorde at de to forskerne Darwin og Wallace kunne gjøre den samme oppdagelsen. Både Alfred Wallace (1823–1913) og Charles Darwin oppdaget mekanismen naturlig seleksjon uavhengig av hverandre. Darwin seilte til Galapagos hvor han målte den geografiske spredningen av finker og Alfred Wallace reiste til Malay-arkipelaget hvor han kartla spredningen av de lokale artene. Begge hadde lest Robert Malthus sine teorier om at en populasjon alltid ville reproducere seg mer enn næringsgrunnlaget tillot. Samtidig observerte både Darwin og Wallace at lokale variasjoner oppstår når en art blir isolert på et geografisk område. Wallace hadde til og med jobbet som landmåler i mange år før han gjorde sin oppdagelse. Darwin og Wallace tok i betraktning de voldsomme tidsperspektivene innenfor samtidens geologi og kom til en åpenbaring om hvordan artene oppsto. Malthus sine teorier og begrepet geografisk isolasjon smeltet nå sammen til det vi i dag kaller darwinisme. Disse faktorene er tilfeldigvis også de samme som Darwin og Wallace fremhver i sine selvbiografier.

Selv om Darwin og Wallace publiserte sine teorier samtidig, var de ikke alltid enige om detaljene. Wallace var spesielt uenig med Darwins teori om at hjernen kunne ha utviklet seg gjennom naturlig seleksjon og han syntes heller ikke om Darwins teori om seksuell seleksjon; dvs.

Darwins teori om at menn hadde utviklet seg gjennom konkurranse om retten til å formere seg, mens kvinner hadde en mer passiv rolle som mødre. De var indirekte avhengig av hankjønnets beskyttelse, men utøvet innflytelse gjennom sine valg av partnere.

Både Darwin og Wallace forklarte likheter mellom arter ved å vise til felles opphav, mens man tidligere hadde fokusert på hvilken funksjon artene hadde i naturen. Ideen om felles opphav satte nye grenser for arten som gruppe. Vi fikk nå et skille mellom arv og tilfeldige likheter.

Femti år før Darwin trådte inn på scenen sto begrepet *likhet* i motsetning til begrepet *funksjon*. Konservativ fysiologer og naturteologer betraktet artenes funksjon i naturen som bevis for en guddommelig intelligens. Den konservative retningen hadde en teori om funksjon, men godtok ikke evolusjon. Argumentet om likheter mellom arter, såkalte homologer, ble brukt av den motsatte, radikale fløyen til å argumentere for at dyrene utviklet seg etter en felles plan. Den radikale skolen aksepterte evolusjon, men ble beskyldt av den konservative skolen for å ignorere funksjonsbegrepet.

Darwin foreslo en evolusjonslære basert på funksjoner. Han fjernet Gud fra funksjonsforklaringen og tok i bruk begrepet på en helt annen måte enn de gamle, konservative naturteologene.

2. Naturlig seleksjon og den biologiske gruppen

I følge Darwin foregikk det en konkurranse mellom individene i grupper der medlemmene kunne formere seg med hverandre. På hans tid var det imidlertid ikke enighet om gruppen hadde noen betydning for tilpasningen til hvert enkelt individ. Vi hadde nemlig to typer av samlinger av individer: *arten* hvor medlemskap ble bestemt av den urgamle vitenskapen systematikk og *den biologiske gruppen* hvor medlemmene hadde noen felles egenskaper.

Den biologiske gruppen var først og fremst et redskap for å måle den funksjonelle verdien til disse egenskapene. Disse hadde organismene tilegnet seg gjennom naturlig seleksjon hvor overlevelse er det sentrale. Hvor godt et individ var tilpasset sitt miljø bestemte om det overlevde eller ikke. Fordi teorien tok for gitt at artene ikke tilpasset seg på noe annet vis enn ved naturlig seleksjon, ville nye egenskaper spre seg i en gruppe ved at de som manglet egenskapen døde ut. Hadde man den nye egenskapen, ville man overleve og egenskapen ville bli oppfattet som biologisk betinget.

Vi må lære oss å følge biologiens lover

Av B.D.B.

Biologien lærer oss følgende elementære lover for alt organisk liv:

1. Cellen, vevene og det der til sammen utgjør livsenheten, *individet* må være i orden, dvs. *funksjonsdyktig*.
2. *Organismen* må få en passende næring og *tilstrekkelig* næring, hvorunder *vann* og *luft* spiller en viktig rolle.
3. Der må herske en passende temperatur – ikke for lav og ikke for høy.
4. Der må være *lys* av passende kvalitet og styrke for at visse særdeles viktige livsprosesser kan foregå normalt.
5. Der bør herske et passende *trykk*.
6. Og der må påsees at forskjellige skadelige faktorer, som gift i for store mengder, radiumstråler og lignende ikke er tilstede.

Dersom alle disse betingelser er til stede, vil det organiske liv i regelen trives og gi gode resultater, *forutsatt at ingen griper inn og forstyrrer med mekaniske midler*. Men hvis en eller flere av disse vilkår mangler, vil det være ganske håpløst å få organismer til å trives.

Appliserer vi nå dette på sosiologien så får vi omtrent følgende elementære lover for alle menneskesamfunns trivsel:

1. Individet, som er cellen i samfunnslegemet, må være *funksjonsdyktig* og *ikke hindres i fra å funksjonere ut fra det beste og sanneste i seg selv*. (Dette skulle kunne realiseres under et sant og virkelig demokrati, hvis grunnpillær er denne *at der er minst mulig system og institusjoner mellom folket og dets naturtilganger*.)
2. At samfunnets «organer» (de resp. bransjer) får tilstrekkelig næring, så de kan utfylle sin rolle for

samfunnet. Vann og luft spiller her en meget stor rolle – både for organer og individer, hvorfor der aldri skulle spares på plass, boliger, arbeidslokaler etc. likesom intet menneskehjem bør kunne tenkes uten riktige badekar.

3. I et sunt samfunnsliv bør der være en passende temperatur. Særlig bør man i denne forbindelse, foruten rikelig brensel, tenke på *omgangstonen, som ikke bør være hverken for reservert eller alt for entusiastisk*.

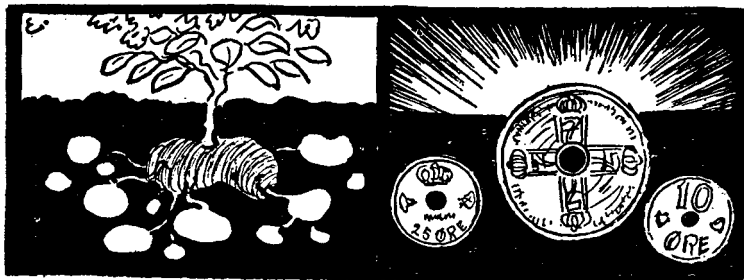
4. Foruten sollyset spiller livslyset og livsorientering den avgjørende rolle for menneskesamfunnets utvikling og *for at visse overordentlig viktige livsprosesser kan foregå*. Blir man oppmerksom på dette, bør alle former for *forestillinger* og *suggesjon kontrolleres av organ og individ i fellesskap*. *Politisk og sektersk propaganda bør ikke tåles*.

5. Trykk- og spenningsforholdet i et levende samfunn består hovedsakelig i alles *kappstrid* om å yde det største og beste. Om enn der ingen bremse bør legges på denne form for konkurranse, får tiden vise om det kan tenkes å kunne oppstå unormale trykkforhold.

6. Som ødeleggende og skadelige gifter for det sosiale liv kan særlig nevnes:

Løgn, misunnelse, mistillit, herskesyke, intriganse, forfengeligheit og uvidenhet,

som alle sammen er hurtigvirkende gifter. Men *selv om disse kan forekomme i det private liv, må samfunnet selv våke omhyggelig over at de iallfall ikke tåles i det offentlige liv*.

To slags virkelighet.

2500 gårder driver økologisk

Stadig flere gårdsbruk i Norge legger om til økologisk drift. Mens det i 1986 kun var nitten gårdsbruk i Norge som var godkjent økologiske, nærmer talet seg nå 2500. Økningen i omlagt areal var på ca 10 prosent i 2002. Regjeringens målsetting er at 10 prosent av alt jordbruksareal skal være økologisk innen 2010. For å klare dette bør den årlige arealøkningen ligge på rundt 15 prosent.

Samtidig blir det også stadig flere økologiske matvarer å meske seg med for oss forbrukere. Økologien har til og med nådd fram til lørdagsgodteri som potetgull og annen snop. Foreløpig er det kun danskprodusert økologisk potetgull på det norske markedet, men dette kan fort forandre seg.

For mer informasjon om økologiske matvarer: www.naturianer.no

Mennesket

Ny økonomi omfatter også det personlige nivået. Økonomien i dag skaper for mange avhengige og passive samfunnsmedlemmer. Dette kan føre med seg likesæle og ansvarsløse: «ikkje mitt bord», «blir ikkje høyrd», avgjerda blir teken på «høgt nivå» osv.

Utfordringa ligg i å gje folk makt over egne økonomiske liv, slik at vi blir deltakarar i staden for tilskodarar.

Kan det tenkjast at vi bør vekk frå ein personlig forbruksorientert livsstil, og meir over til interesse for kvalitet og mellommenneskelege verdiar? Meir reell makt til det lokale og den einskilde vil også gje ansvar og interesse for å ta aktivt del i det som trengst. Det vil verke frigjerande og trivselsskapande.

Den uformelle delen av økonomien er viktig. Trivsel i heimen er ein føresetnad for alle økonomiske aktivitetar. Forfall i familiene som ein ser i alle industrilanda i dag, er urovekkjande. *Kan eit system med garantert minsteinntekt avløse deler av trykkesystemet?*

Det er særleg stort behov for omsorgsarbeid, både for eldre og ungdom. Ulike støttegrupper fungerer mange stader godt.

At ungdom engasjerer seg i jobbskaping og næringsutvikling, er viktige teikn på betring.

Hvem eller hva kommer først i pengeøkonomien?

I pengeøkonomien er det pengene, det fiktive og symbolene som bestemmer. Alt organisk liv taper. **I ny økonomi er det omvendt.** Der vinner det biologiske og organiske livet. Kjærlighet, helhetssyn og empati mellom mennesker utvikles. Pengene får en underordnet rolle.

Fredsfyrsten - - -

stort skritt på veien til å «bli herre over alt».

Thomasevangeliet lærer oss nettopp å arbeide med forestillinger, å utskifte og revidere de billedprosessene og tankeprosessene som ikke er levende. Det setter ikke noen person opp som midtpunkt, men forkynner de guddommelige krefter i alle personer. Det er ikke farget av århundrenes fortolkninger eller av historiske misoppfattelser. Det står parat til å inspirere deg og meg, individualiteten. Samtidig er det et optimistisk og lyst evangelium som tror på menneskets evne til å mestre sine iboende, frelsende krefter. Det vil lære oss at «vi ikke skal smake døden». Vi kan og skal fastholde livets lyse side og heve oss over det negative og det destruktive. Dersom de guddomme-

lige energier og krefter frigjøres i oss, så vil de positive skapelseskrefter alltid ha herredømme i oss og våre samfunn.

Når vi nå ser de onde krefter spille opp mot hverandre på det internasjonale ytre plan, og vi skremmes av den udåd både terrorisme og krig volder, bærer Thomasevangeliet bud om at livsløgnen er i faresonen, og at vi kan glede oss til det morgengry som venter hinsides forfalskningen av Jesu løfterike budskap.

Elverum 1/12 2001

Even Lorch-Falch

Thomasevangeliet kan skaffes fra Det Frie Samfunns Forlag, Pb 156, 2402 Elverum. Kr 150. I samme bokbind finnes også Filipevangeliet og Fredsevangeliet. I det sistnevnte finnes Jesu ord om den riktige ernæring som gir helse og liv. Boktittelen er «3 gjemte og glemte evangelier».

Naturlig - - -

Darwinistene målte organismene på de to eneste tidspunktene hvor organismen kan reduseres til tall: ved fødsel og ved død. Dette var de menneskelige begrepene for det biologiske kalte *reproduksjon* og *overlevelse*. De egenskapene man fant gjennom målingene, ble tilskrevet hvert nyfødt individ. Fordi bare arvelige egenskaper kunne utsettes for naturlig seleksjon, ville medlemskap i en gruppe garantere for biologisk betingning av en viss type adferd. Dermed kunne darwinistene anvende gruppen til å løse et problem i vitenskapshistorien, nemlig å betrakte enkeltobservasjoner som allmenngyldige.

I følge filosofer som Michael Ruse har begrepet *forutsigelighet* liten betydning i forhold til evolusjonens mål eller i forhold til det han ser på som en rekonstruksjon av fortiden. I forhold til studiet av adferd kan vi ikke si at dette er sant. Darwinismen, og spesielt mekanismen naturlig seleksjon, ladet individet med visse forutsigelige egenskaper som gruppen garanterte for. Samtidig ble gruppen et objektivt begrep som var større og mer varig enn det enkelte individ. Darwinistenes nye tenkemåte passet utmerket til den naturvitenskapelige tradisjonen med objektivitet i vitenskapen. Man kunne nå forutsi oppførsel på bakgrunn av biologi. Man kunne slutte at hanner ville konkurrere gjennom dueller med andre hanner eller gjennom spesielle oppvisninger for hunner. Man kunne til og med, slik som enkelte gjorde, argumentere for at følelsene og morsinstinktet hadde en funksjon i denne kampen for å overleve.

Adferd ble nå forutsigelig gjennom to dimensjoner som eksisterte samtidig: Menneskets motiver var subjektive, men disse motivene kunne forsvinne på det objektive, demografiske planet hvor dypere ubeviste (dog ikke freudianske) motiver opererte. Uten å vite det kunne vi alle styres av trangen for å reprodusere oss selv. På denne måten plasserte darwinisten seg utenfor mennesket og målte adferdens relasjoner til overlevelsessevne og evne til reproduksjon. Denne avstanden skulle påvirke darwinistenes forhold til tre sentrale begreper i vitenskapelig forskning: *objektivitet*, *eksperiment* og *kausaltitet*.

2.1. Objektivitet

I motsetning til freudiansk analyse var darwinistens analyse ofte kvantitativ. I følge Darwin og Wallace hadde den et utgangspunkt i Malthus sine teorier, men den ble videreutviklet i psykologisk retning av Francis Galton (1822–1911), som var dypt påvirket av en annen av statistikkens gamle mestre, Adolphe Quetelet (1796–1874). Galto ble kjent som grunnleggeren av eugenikken, men han er også grunnleggeren av den første metoden til å beregne arvelighet. Å telle og observere adferd ble dermed en viktig del av den darwinistiske psykologien.

Galton førte denne metoden så langt at han trodde på de «objektive» evolusjonære trendene som universelle sannheter. Om mennesket handlet på en måte som gikk på tvers av den funksjonen som evolusjonistene mente de hadde i naturen, ville det ende i lavere levedyktighet i framtiden. Biologene brukte orga-

nismens funksjon i naturen til å forklare menneskenes adferd. Selv om vi ikke var bevisst denne funksjonen ble det tatt for gitt at vi handlet i samsvar med den. Dermed ble det vanskeligere å hevde at mennesket hadde en fri vilje, og hver handling kunne veies som god eller dårlig i forhold til et evolusjonært mål. På den ene siden hadde vi den virkelige tilpasningen som en organisme hadde gått gjennom i fortiden, på den andre siden hadde vi ulike grader av funksjonell forutsigelighet beskrevet med metaforiske begreper. Og denne språklige mangelen ved evolusjonsbiologien har man senere kalt *teleologi*.

På denne tida var bevisstheten om teleologi relativt liten. Galton kunne dermed påpeke at dersom den naturlige seleksjonen ikke fikk utøvet sitt press, ville menneskets evne til å overleve bli kompromittert. Disse ideene førte til en rekke sosialpolitiske forslag – kjent under navnet eugenikk – hvor målet var å kompensere for uheldige trender. Politikken rettet seg spesielt mot de karest definerte av samtidas biologiske kategorier, nemlig kjønn, rase og intelligens. Disse kategoriene var alle fokus for politisk agitasjon i det seinviktorianske samfunnet som prøvde å innføre demokratiske og sosiale reformer. Kjønn, rase og intelligens ble også de viktigste temaene for Galtons eksperimenter i laboratoriet. Ved å velge kontroversielle grupper synliggjorde Galton flere begrensninger ved samtidens objektivitetsideal.

2.2. Eksperiment

Den darwinistiske objektiviteten førte ikke bare med seg en statistisk avstand til menneskene. Den omfattet også laboratorieforskning. Metoden var preget av en form for objektivitet hvor darwinisten kontrollerte omstendighetene rundt hypotesen slik at han kunne søke svar på bestemte spørsmål. Da Darwin publiserte sin teori om hvordan arvelighet fungerte, den såkalte Pangenese-teorien, bestemte Galton seg for å teste hypotesen eksperimentelt. Han ville overføre blod fra en kanin til en annen for å teste Darwins påstand om at blodet samlet informasjon fra hele kroppen som så påvirket hvilke egenskaper fra et individ kunne overføres til neste generasjon. Dersom dette var riktig ville dyrenes arvelige egenskaper bli berørt ved blodoverføring. Dette endte selvsagt i et makabert blodbad.

Enkelte ganger kunne man også forandre eksperimentet underveis slik at sirkelen mellom eksperiment og hypotese ble sluttet flere ganger etter hvert som teorien utviklet seg. Darwin selv foretok eksperimenter med planter og dyr og laboratorieforskning var en del av den vitenskapelige tradisjonen som helhet. En del av hans eksperimenter kan gjentas med samme resultat i ettertid, og det gjør at vi ser på dem som vellykket.

Galton grunnla sitt psykologiske laboratorium i South Kensington i London. Her sto folk i kø for å få testet sin intelligens gjennom spørreskjema. Galton forente dermed eksperimentet med psykologien og la grunnlaget for en varig trend. Vi må stille to forskjellige spørsmål om de psykologiske eksperimenter som Galton brukte. Det første spørsmålet dreier seg om oppgavene han utarbeidet virkelig avklarte de forhold

han trodde de avklarte. Dernest må vi spørre om dataene han samlet ble behandlet på en riktig måte. Når Galton laget en oppgave for å avdekke fargesynet hos generasjoner var det kanskje ikke dette han fant. Galton og andre som studerte mennesker skulle bli kritisert for hypotesene de tok med seg når de gikk inn i laboratoriet. Dersom denne kritikken er riktig kan den redusere Galtons revolusjonerende bruk av statistikk til en original øvelse i matematikk.

Darwinismen tok for gitt at adferd kunne ha funksjoner som individet ikke var bevisst. Fokuset ble rettet mot de biologiske begrensningene for adferden, mot måten biologien satte rammen for det som var menneskelig. Slik demonstrerte darwinistene at forutsigelighet i psykologien var mulig. Med sin eksperimentelle naturforskning bidro de med metoder som ble en del av behaviorismens ballast. De ga dermed nye kriterier for en nyfødt psykologisk vitenskap. Når psykologene i seinere perioder studerer rotter i labyrinter, tar de utgangspunkt i en videre tradisjon som står i stor skyld til naturforskning. Spesialister innen den psykologiske disiplinen behaviorisme viser ofte til darwinistenes dyreforskning som forbilder for seinere forskning på mennesker i psykologien.

2.3. Kausalitet

Den kjente pragmatikeren og Harvard-psykologen William James (1842–1910) uttalte en gang at darwinismen forfektet et skille mellom de årsakene som produserte arvelige variasjoner og de årsakene som opprettholdt dem etter at de hadde blitt produsert. Evolusjonens tilpassing skilte dermed mellom årsak og virkning. Dette kausale skillet forutsatte visse egenskaper ved organismene som først ble oppdaget seinere. Det var basert på tilpassing gjennom overlevelse fordi alle funksjoner ble målt ut fra sitt bidrag til organismens overlevelse. Dermed blir tiden irrelevant for organismens tilpassing fordi bare *overlevelse* kan påvirke hvilket arvemateriale som skal overleve til neste generasjon. Denne overlevelsen kunne enten defineres som organismens egen overlevelse eller som videreføring av egenskaper til en ny generasjon. Antagelsen, som jeg skal se nærmere på i kapittel 3, var at alle egenskapene måtte utvikle seg gjennom en prosess hvor de kunne knyttes til overlevelse.

Skillet mellom årsak og virkning møtte likevel store problemer. Eugenikken med sin manipulering av menneskets kropp forutsatte en bevissthet om tilpassingsprosessen som brøt skillet mellom årsak og virkning. Mennesket kunne også selekttere, akkurat som naturen. Viktorianerne kjempet med et gammelt vitenskapelig dilemma: Hvordan kunne mennesket gripe inn i naturlovene og samtidig følge dem? Dette klassiske dilemmaet er bakgrunnen for diskusjonen mellom Darwin og Wallace om hvor vidt hjernen kunne være et produkt av tilpassing gjennom naturlig seleksjon. Evolusjonsbiologien blir således et tankesystem som tvinger mennesket til å se seg selv utenfra.

3. Bakgrunn for den biologiske reduksjonismen

Sammensmeltingen av darwinismen og den reduksjonistiske biologien var en forutsetning for utvik-

lingen av en «objektiv psykologi». Gruppen garanterte som kjent for den generelle gyldigheten av de funksjonsanalysene som biologene gjorde. Den demonstrerte hvordan bestemte trekk hadde egne funksjoner i naturen. Disse trekkene hadde biologiske årsaker som medlemmene hadde tilegnet seg gjennom naturlig seleksjon. Naturlig seleksjon virket ved at de som var miljøtilpasset overlevde mens de andre døde bort. Dette var grunnlaget for det James hadde kalt et skille mellom årsaker som produserte arvelige trekk og de som opprettholdt dem. På grunn av dette fikk darwinistenes antagelser om arvelighet stor betydning.

Darwins egen teori om hvordan arvelighet fungerte på cellenivået, den såkalte Pangenesis-teorien, var feilaktig. På tross av dette har darwinistenes bruk av demografi (under navnet naturlig seleksjon) til å forklare hvordan biologisk betingede egenskaper oppstår fungert i over 150 år. Ved universitetet i Freiburg jobbet forskeren August Weismann (1834–1914) med sin teori om arvelighet. Han mente at mennesket ikke kunne påvirke sitt eget arvemateriale etter at det hadde blitt unnfanget. Weismanns tanker fikk stor innflytelse etter Darwins død og et slikt deterministisk syn på unnfangelsen ble ytterligere bekreftet ved gjenoppdagelsen i begynnelsen av det tjuende århundre av munken Gregor Mendels (1822–1884) tanker om gener. Fullstendig aksept av den determinismen som fulgte darwinismens analyse på makroplanet, fikk vi likevel ikke før arven etter Mendel og Darwin smeltet sammen i det vi kaller *Den moderne syntesen* i biologihistorien på 1930-tallet.

Den darwinistiske metoden ble utviklet før man kjente til detaljene om hvordan arvelighet fungerer og darwinistenes demografiske antagelser viste seg å være forenelig med seinere oppdagelser på cellenivået. Slik har darwinismen bidratt med et viktig tolkningsredskap for biologiske studier. Darwinistene forklarte hvilken funksjon egenskaper hadde i naturen. Men for at naturlig seleksjon skulle bli fullstendig akseptert måtte de egenskapene som darwinistene observerte på makroplanet stemme overens med cellebiologiens nærstudium av mikroplanet. Når det ble klart rundt århundreskiftet fikk man to samsvarende teorier om organismens forhold til naturen. Teorier om hvilke funksjoner en egenskap hadde kunne overføres fra det demografiske nivået til individnivået, hvor cellenes nyoppdagede passivitet garanterte for teoriens gyldighet. Slik ble organismene ladet med potensial.

3.1. Organismens egenskaper, statistikk eller evolusjon?

Den forutsigeligheten som darwinistene innførte, var mer enn statisk forutsigelighet. Darwinistene beskrev hvordan miljøet former organismene, dvs. hvordan tilfeldige egenskaper blir forandret til en felles fysiologi for hele gruppen. Pragmatiske filosofer som John Dewey lot

seg irritere av vanskeligheter med å definere hvilke handlinger som hadde evolusjonær betydning og hvilke som ikke hadde det. Her vil jeg angripe dette problemet med følgende eksempel:

Statistisk forutsigelighet er ikke arvelig. Om vi kaster krone og mynt med en rekke ulike mynter, vil vi hver gang ha femti prosent sjanse for å få krone. Selv om 7 av 10 kast skulle resultere i krone, ville myntens fysiske egenskaper forbli uforandret. Det blir likevel ikke tatt for gitt at det er en sammenheng mellom mynten og våre antagelser om utfallet av kastingen.

For å imitere naturlig seleksjon bestemmer vi oss for å velge ut de myntene som fikk krone. Vi antar dermed at *krone* er en egenskap som har større sjanse for å overleve kasteprosessen enn *mynt*. Neste gang myntene kastes, ville vi anta at de har andre egenskaper enn de to side-mynt og krone skulle tilsi.

Statistikk ville på denne måten blitt evolusjon om mynten gjennomgikk fysiske endringer som gjorde forutsigeligheten arvelig. Ved at de best tilpassede overlever, skriver miljøet og egenskaper inn i organismene, nesten som skrift på en side. Slik kan vi reversere prosessen i ettertid og «tyde» biologien ved å forvente at visse egenskaper hører med til organismens form. Egenskaper kan bli identifisert med biologi. Først etter en slik prosess kan vi si at adferd er egenskaper ved organismene. Vi forventer at alle mannlige løver konkurrerer med hverandre fordi dette hører med til de antagelser noen andre har gjort om egenskapene til en gruppe av organismer tidligere. Vi har ikke selv undersøkt adferden til hver enkelt mannlige løve.

Forholdet mellom statistikk og biologisk determinisme er meget komplisert og omdiskutert. På bakgrunn av de tankene jeg allerede har skissert om naturlig seleksjon og gruppen kan vi trekke noen konklusjoner. I motsetning til evolusjon sier statistikk ingenting om forholdet mellom læring og arv. Naturlig seleksjon ser ut til å ekskludere læring som forklaring for adferd. Uten å være for bastante kan vi hevde at biologene i langt større grad enn statistikerne identifiserer *egenskap med form*.

3.2. Konsekvenser av en deterministisk biologi: debatten om arv og miljø

Mot slutten av nittenhundretallet derimot skilte ikke samtidig tenkning innenfor det feltet som kom til å hete *fysiologisk psykologi* mellom ulike former for biologisk determinisme. Fordi man ikke hadde god nok anatomisk kunnskap, kunne man ikke skille mellom variasjoner som var arvelige og de som var tilfeldige. For å kunne skille nyansene i en biologisk gruppe som f.eks. kvinner, må man være i stand til å snevre det biologiske nettet. Fordi denne kunnskapen manglet, satte man likhetstegn mellom instinkter og adferd, som hadde andre årsaker.

I en debatt mellom positivismens far, August Comte (1798–1857), og

den reformvennlige logikeren John Stuart Mill (1806–1873), hevdet Mill at alt man trengte for å vise at kvinner ikke var dummere enn menn var «en smart kvinne» – som umulig kunne eksistere dersom hypotesen om at intelligens var knyttet til kjønn var riktig. Den samme logikken ble en del av modellene til Francis Galton som skilte mellom det han kalte *evner (ability)*, og bruk av disse evnene *prestasjon (performance)*, når han skulle analysere uttrykkene *nødvendige og tilstrekkelige* årsaker for å forklare de samme forholdene.

Galton utviklet tester hvor han snevret inn egenskapen han studerte, nemlig individenes evne til å løse tester som siden kunne sammenlignes med hverandre. Selv om han var i stand til å definere hvilken egenskap man søkte etter i testene, var man i samtiden ikke i stand til å definere mange holdbare biologiske kategorier. Resultatet av testene ble ofte målt i forhold til kjønn, etnisk tilhørighet og sosial status. Galton antok at visse mentale evner var fullstendig arvelige og ignorerte fullstendig de sosiale begrensningene som disse gruppene var utsatt for. Selv om han testet aldri så mange, ville han aldri finne noe annet enn prestasjon (performance).

Bare de egenskapene som var arvelige vil kunne bli utsatt for naturlig seleksjon. Når man så antok at en egenskap var resultatet av naturlig seleksjon (den dominerende tilpassningsmekanismen ved århundreskiftet) kom determinismen med på lasset. For å overstige denne begrensningen gjorde Galton det typiske for en darwinist. Han innførte begrepet opphav, akkurat som Darwin hadde gjort da han studerte artenes opprinnelse. Darwin hadde på denne måten skilt mellom likheter som var nedarvede og andre likheter. På samme måte innførte Galton familiehistorie som element i sin analyse av arvelighet.

3.3. Biologiske grupper med sosial identitet

Galton produserte samtidens mest presise definisjoner av arvelighet. Han målte sammenhengen mellom bestemte psykologiske trekk og sosiale grupper og antok ofte at de trekkene han undersøkte var arvelige. Men som vi vet i dag, har mange tillærte egenskaper blitt oppfattet som arvelige. Det norske språk snakkes av generasjon etter generasjon uten å være arvelig. Galton kunne aldri sette fingeren på biologiske strukturer som inneholdt de trekk han mente var arvelige. Dette ble en svakhet som i historiens lys kom til å bli uteløst mange av de fordømmene som preget Galton og hans samtid.

Galton stoppet ofte med kategorier som kvinner og fargede, og han utsatte disse gruppene for funksjonelle analyser som så ble biologisk bekreftet.

Man observerte at kvinner i samtidens samfunn holdt seg hjemme og passet barn. De var i stand til å utføre denne virksomheten svært godt. Dermed antok man at kvinners evne til å ta seg av barn hadde gitt dem en fordel i kampen for å overleve. For å

forklare opphavet til biologiske strukturer som var nødvendige for denne adferden, flyttet han tilpassningen bakover i tid. I motsetning til de individuelle psykologiske trekkene som persepsjon og matematisk evne som Galton mente var avhengig av prestasjon, ble denne adferden betraktet som fullstendig arvelig. Biologi var i denne sammenheng ikke bare en forutsetning for presentasjon, en nødvendig årsak, den var også tilstrekkelig til å frembringe adferden.

Dette er en påfallende slutning som man kan forklare på ulike måter. Enten var kjønn så nært knyttet til reproduksjon at det ble tillagt særlig vekt i evolusjonsbiologien eller så kan man si at kjønn hadde en større kulturell ballast. Begge forklaringene er sanne og ingen kan utelukkes. Problemet oppstår når man måler kjønn og matematisk evne mot hverandre. Kategoriene ble sett på som motsetninger i samtiden, og blir det fortsatt – til en viss grad. På nittenhundretallet mente man at kvinner hadde dårligere matematiske evner enn menn, og at bruk av matematiske evner ødela kvinners evne til reproduksjon.

Bak dette innbilte dilemmaet lå det et viktig teoretisk problem, nemlig det faktum at flere modeller for biologisk determinisme kan knyttes samtidig til ett individ. Om vi følger den darwinistiske tanken og måler trekk som intuisjon eller matematisk evne mot overlevelsessevne og reproduksjon, får vi en motsetning mellom ulike biologiske krefter. Er det intuisjon eller matematikk som har gitt organismen en fordel i kampen for å overleve? Vi kan forklare opphavet til denne konflikten gjennom å betrakte individet som en del av en populasjon med utallige variasjoner som har utviklet seg over en svært lang tidsperiode. På Darwins tid hadde man ikke oversikt over tidsperspektivet eller omfanget av variasjonen.

3.4. Biologi og definerte handlinger

Flere som argumenterte for en reduksjonistisk psykologi trodde at forskjeller i smak skyldes forskjeller i «organiseringen av nervesystemet». Assosiasjonspsykologene trodde at denne variasjonen skyldtes forskjeller mellom mennesker. Etter Darwin begynte enkelte å se variasjonen som et resultat av forskjeller mellom arter eller som et resultat av historisk utvikling.

Ser vi på den antatte motsetningen mellom matematisk evne og kvinners adferd ser vi at matematisk evne er klart beskrevet, mens kvinners adferd ikke lar seg definere på samme måte. Å spore en sammenheng mellom biologi og en bestemt egenskap som matematisk evne er vesensforskjellig fra å knytte kvinner biologisk til et bredt spekter av aktiviteter som omsorg, matlaging, oppvask og bleieskift osv. I det ene tilfellet fant man biologiske forklaringer for den viktoriaiske kvinne-rollen, en fantasifull kopling som ble gjenstand for den mest bastante de-

terminismen. Dette tyder på at det ikke var klarhet i hvilken adferd man skulle knytte til biologi.

Kontrasten mellom eksemplene *matematisk evne* og *kvinnelig adferd* tvinger oss til å skille mellom en biologisk egenskap og hvordan den blir uttrykt. Galtons begrep om *agility* og *performance* åpnet ikke for muligheten til å forandre definisjonen av egenskaper fra en tid til en annen eller fra en kultur til en annen. Neste generasjon av tanker om biologi og adferd kommer når Freud presenterer sine teorier om libido og dødsinstinkt som *ikke* fokuserer på adferd, men på *driftene bak*. Man beholdt den biologiske betingingen for adferden, men man *tillot transformasjonen* av instinkt slik at det kunne anta en tilfeldig eller individuell karakter.

En annen måte å unngå en deterministisk tenkemåte var ved å gjøre instinkt ubevisst. I Darwins samtid begynte vitenskapen å måle hvilke konsekvenser alle mulige slags handlinger fikk i evolusjonær sammenheng. Først Freud plasserte på en utvetydig måte de instinktive krefter på et ubevisst plan. Freuds teori løser noen av de problemene som darwinistene strevde med. Darwins lære forklarte instinktenes opphav på sitt eget ubevisste plan, nemlig det demografiske, mens Freuds strukturmodell befester kreftene ved å skille mellom det bevisste og det ubevisste.

Ekspertene peker ofte på hvordan Freuds studier av hypnosen ble en del av bakgrunnen for hvordan han oppdaget at det ubevisste kunne forårsake irrasjonelle handlinger. Det er likevel ikke tvil om at hans kobling mellom biologi og følelser skylder mye til Darwins *Om menneskets opprinnelse* (1871). Her satte Darwin blant annet frem teorien om *seksuell seleksjon*, dvs. hvilken rolle kjønnsrollemønster spiller for dyr og mennesker i kampen for å overleve. Han forklarte det biologiske grunnlaget for forelskelse, for sjalusi og for mor/barn forholdet. Hans teorier ble dårlig mottatt i Storbritannia fordi det ikke var god takt og tone å fokusere på sex. Wallace, som delte æren for teorien om naturlig seleksjon, stilte seg også skeptisk til ideen om seksuell seleksjon.

Darwin etterlot seg dermed en tveetydig arv som både rettferdiggjorde et tradisjonelt kjønnsrollemønster og som anerkjente seksualitetens betydning i menneskenes liv. Feminister som i ettertid har tolket Darwin mener at han er en konservativ biolog som rettferdiggjør kvinneundertrykking. Det finnes imidlertid også grunnlag for å hevde at det motsatte er sant. Dermed foreligger to ulike tolkninger av Darwins teorier om evolusjonen – en konservativ og en radikal. Det var dermed umulig å tolke biologien på en entydig måte. I dag er det vanskelig å argumentere for at medlemskap i biologiske grupper som kvinner, fargede eller intelligente automatisk medfører en viss type adferd.

3.5. Evolusjonen

Friheten 21. februar 2003:

Den globale kampen mot Rural Exodus - 1

Den nye bonderevolten

Korporativt landbruk tvingar småbønder og bondefamiliar til å bli lydige tenarar i staden for å forvalte naturressursar.

Av Katharine Ainger,
New Internationalist

Landbruks-korporasjonane forsøker å utsette deira kultur og levemåte fullstendig. Men bøndene er budd til å slåst.

Vår supre marknad

Alle varene i ein supermarknad har ei historie å fortelje, dersom vi kunne avdekke hendingsforløpet. Produktet trassar årstider, geografi, krigar, avstandar og natur. Ute er det vinter, men inne i supermarknaden lyser gulgrøne ananas frå Elfenbeinskysten, bada i summande halogenlys. Det er borgarkrig i Elfenbeinskysten, men det ser ikkje ut til å ha begrensa flaumen av tropiske frukter til det kalde nord.

Nær opptil ligg merkverdige knudrete ingefær-røtter som er gravne opp av kinesisk jord. Galla-eple frå Franrike er pakka inn og redusert til halv pris. Avocados frå Israel og Chile. Bleike tomatar frå Kanariøyane, der det alltid er varmt, men fruktene må plukkast grønne.

Snar-middagar fyller kjølediskane. Kledd i plast finn ein små porsjonar av maiskolbar og grønsakblandingar frå plantasar i Kenya. Her er torsk, dratt opp av trålarar frå den kalde og overfiska Nordaust-Atlantaren.

Enda vi ikkje får høyre historiene om opphavet, så vil dei varene vi vel å putte i handlekorgene våre, skrive sitt eige språk inn i kroppane våre, veremåten, familiane, økonomien og landskapsutforminga. Vårt val av varer kan bety liv eller død i eit eller anna fjernt land. Men det fortel innpakninga ingen ting om.

Vi er alle slavebundne av trendar i den globale økonomien – på den mest intime og fundamentale måten som tenkjast kan – gjennom den maten vi fører i oss. Berre sjeldan blir desse sambandsvegane synlege. Og det skjer gjerne når dei menneska som produserer maten, minnar oss om samanhengane. Dei som arbeider på landsbygda, utgjør ei spennande og kraftfull kjelde til kulturell idenitet, anten det er snakk om campesinos i Mexico, gauchos i Argentina eller paysannes i Frankrike – australske conkies, eller ein kulturelt flatklemt bonde frå Yorkshire. Det offisielle bildet av dei blir brukt til å marknadsføre varer til oss, fordi vi assosierer dei med det enkle livet på landsbygda, naturen og ei god helse.

Men det vi ikkje får vite, er at desse menneska er i ferd med å miste si livsform og forlate heimane sine.

Dei siste to åra har britiske mjølkebonder, i raseri over stupande prisar, blokkert supermarknader over heile landet, helt ut mjølka, boikotta leverandørar. Kva er årsaka?

Den gjennomsnittsprisen som

britiske bønder får for mjølka, er den lågaste på 30 år. Prismakta hos dei britiske supermarknadene er så sterk at prisane heile tida er på veg nedover. I år 2000 introduserte supermarknads-giganten Tesco internasjonale «underbudsauksjonar» for sine leverandørar over heile verda.

Supermarknadene skylder på at kundane «krev billig mat». Men for femti år sidan fekk bøndene i Europa og Nord-Amerika mellom 45 og 60% av dei pengane som konsumentane brukte på mat.

I dag har prosenten minska til – tru det eller ei – 7% i Storbritannia og 3.5% i USA. Og aldri har klagane på høgre matvareprisar vore sterkare!

Til og med det urokkelege symbolet på hardbale individualisme – cowboyen – er ein truga art. Dei fleste krøtter-ranchane på Great Plains i Nebraska er permanent blakke, og må stadig selje vekk jord og buskar for at familien skal overleve. Etter kvart som cowboyane rir inn i solnedgangen, blir Great Plains avfolka.

Detaljane er ulike for kvart land, men dei sentrale utviklingslinene er internasjonale – krisa for dei sjølveigande jordbrukarane er global.

Dei seks grunnleggjande landa i EUs felles landbrukspolitik i 1957 hadde 22 millionar bønder; i dag er talet felle til sju millionar. EUs rikaste og største bønder, som utgjør 20% av yrkesutøvarane, får 80% av subsidiane.

Canada mista tre firedelar av sine sjølveigande bønder mellom 1941 og 1996, og nedgangen held fram. I 1935 var det 6.8 millionar arbeidande bønder i USA; i dag er talet under 1.9 millionar – færre enn USAs fengselsbefolkning!

Sjølvmord er nå den overlegent viktigaste dødsårsaka blant USAs bønder, og når over tre gonger frekvensen hos gjennomsnittsbefolkninga. I Storbritannia gjer ein bonde sjølvmord pr veke.

I fattige land er situasjonen enda verre. Halvparten av jordas befolkning får framleis sitt utkomme av jorda – og det er dei som skaffar mat til majoriteten av jordas fattige. I Sør-Asia og Sub-Sahara er det over 70% som lever av landbruk. Det utgjør halvparten av all verdiskaping.

I Filippinane har talet på hushald i korndyringsområda på Minando blitt halvert. Mellom 1985 og 1995 – på berre ti år – var talet på sysselsette i landbruket i Brasil redusert frå 23 millionar til 18 millionar. I Kina står truleg 400 millionar bønder framfor den situasjonen at dei blir drivne ut av bygdene, og mistar med det heile sin tradisjonelle levemåte gjennom tusenvis av år.

Alt blir ete opp

Over alt blir de små bøndene borte? Kvifor?

Ja, spør om det. Ein eller annan stad må det finnast folk som profitterer på dette.

Svaret er ikkje lett å finne. Det ligg ikkje i jorda og naturen, men inne i dei korporasjonane som kollek-

tivt er blitt kalla «agrobusiness». Dei gjennomløper heile planeten og kjøper til lågast muleg pris, slik at kvar einaste bonde på jorda kjem i direkte konkurranse med alle sine yrkesbrøyr, uansett naturlege vilkår. Mens prisane på avlingane har blitt pressa ned – ofte under kostpris for produksjonen – har prisane på driftsmiddel som frø, kunstgjødsel og sprøytemiddel stadig gått oppover.

Kontrollen over «fødevarekjeden» har blitt konsentrert på færre og færre hender. I følgje Bill Hefferman, sosiolog ved universitetet i Missouri, er det i visse tilfelle «ubrotten og full integrert kontroll frå genet til supermarknads-reolen». Da dei to gigantane Monsanto og Cargill gjekk i kompaniskap, fekk dei kontroll over såvarer, kunstgjødsel, sprøytemiddel, bøndenes kredittar, utvalet av kornsortar, korn-foredling, dyrefør-produksjon og slaktning, i tillegg til fleire merkevarelinjer innanfor matvareproduksjonen. Dette systemet – utvikla i USA – blir eksportert til andre land under begrepet «globalisering».

Denne sterke graden av kontroll er ei av årsakene til at genmodifisert (GM) såfrøtypar blir møtt med så stor uro. Dei gir agribusiness enda fleire våpen i kampen for å gjere verdas bønder avhengige av deira patenterte frø. Enkelte typar kan berre klare seg med herbicid (ugrasmiddel) frå eige firma. Andre frøtypar krev «start-kjemikal» (såkalla «for-rædar teknologi») som bonden må sette til for å få frøet til å spire.

Dette er realitetane bak Rural Exodus i Nord – og bak dei underkua småbøndene i Sør. For å bli kvitt dei – men sleppe å drepe dei – må du gjere dei til sårbare arbeidarar, nærast gjennom ein samlebands-operasjon, slik at dei ikkje har kontroll over sitt eige arbeid, men blir svinebundne til korporasjonane.

Agribusiness skriv reglane for internasjonal handel. Cargill var i stor grad ansvarleg for den såkalla Avtalen om jordbruket (Agreement on Agriculture, AA) innanfor Verdas Handelsorganisasjon (WTO), som liberaliserer marknaden for jordbruksvarer. Bønder, også i dei fattige land, finn det umuleg å konkurrere med billig import. Ein herre med namn James Enyart i Monsanto sa om avtalen om «intellektuell eiendom» (TRIPS), som gjer eigarskap av frø og genetisk materiale muleg på global basis: «Industrien har klarlagt eit kjerneproblem i internasjonal handel. Den har skreddarsydd sine løysingar, redusert dei til eit konkret forslag, og klart å selje resultatet både til vår eiga og andre regjeringar».

Kvifor skal vi bry oss om at små, ineffektive produsentar blir utradert av globalisert, korporativt jordbruk? Frihandels-teoriane bygger på den ideen at landa skal spesialisere seg, produsere dei varene dei kan best, og kjøpe inn alt anna. Men, som Kevan Bundell frå Christian Aid (Kristen Hjelp) seier: «Det er meningslaust for fattige land eller fattige bønder å utsette seg for stor risiko,

Sosialøkonomen gråter når det gror.

dersom dei skal vere livsavhengige av perfekt fungerande marknader, som altfor ofte slår feil eller rett og slett ikkje eksisterer.»

Kor «effektivt» er eit jordbruksystem som totalt ignorerer («eksternaliserer») dei enorme kostnadene ved å fjerne kjemisk ureining frå vatnet, eller ved å miste genetisk mangfald? Kor «sunt og gagnleg» er det å skape nye husdyrsjukdomar, og resistente bakteriar som kan smitte både dyr og menneske? Kor «billig» er kostnadene for offentlege subsidiar til privat agribusiness, for global transport og for sosiale katastrofar i rurale område? *)

Dei rådande frimarknads-tenkane spør oss kvifor vi støttar ein politikk som «vil halde folk fast i ein tilbakeleggande tilstand av bondefattigdom». Men all røymsle viser at når desse menneska mistar si livsform på landsbygda, vil berre ytterst få finne betre jobbar i byen. Svært mange ender opp som arbeidslause og under-sysselsette i enorme, raskt veksende urbane slumområde.

«Framtida for bøndenes inntekter og sysselsetting er grim», seier Chen Ziwen, direktør i den kinesiske statens forskingssenter. I følgje Chen var det 88 millionar arbeidarar og småbønder som flytta frå rurale til urbane område berre på eitt år – i 2001. «Dei fleste av dei er nå sysselsett i hardt, skittent og farleg arbeid, på usikre vilkår. **)

Spørsmålet er altså ikkje om vi har rett til å «dømme folk til ei framtid i tilbakeleggande produksjonsformer i rurale område» – ei skul-

ding som representantane for matvaregigantane rettar mot alle opposisjonelle krefter. Det reelle spørsmålet er om sårbare bondefamiliar har noko meningsfylt val. Dei treng sterke internasjonale røyster til støtte for sine eigne prioriteringar.

*) Den største kontoen er likevel det vi kan kalle «eksternkostnadene» ved bruk av fossilt brennstoff til høg-mekanisert jordbruk, kunstgjødsel, sprøytemiddel og ikkje minst transport. Dette høge forbruket av kol, olje og gass fører som kjent til fatale klimaendringar som det er vanskeleg å vurdere kostnadene ved – berre at dei er så store at vi som alternativ kunne subsidiere millionar av småbønder i mange hundre år dersom det kunne fri oss frå dei rystande høge framtidskostnadane. (o.a.)

**) Det er landsbefolkninga som ber kostnadene ved den «økonomiske veksten» i Kina. Formelt blir landet styrt av eit mektig «kommunistparti», men i realiteten er det liten skilnad på Kina og den kapitalistiske verda. Den fordrivne landsbefolkninga i dei «økonomiske sonene» er like ille ute som i Burma, Malaysia, Indonesia og Haiti. Dei tarvelege lønns- og levekåra undergrev dei rettane og det menneskeverdet som Vestens arbeidarar har kjempa fram gjennom det forrige hundreåret. Slik påverkar Rural Exodus arbeidar-klassens kamp for betre lønn og arbeidsvilkår i alle kapitalistiske og tidlegare «realsosialistiske» land. (o.m.)

Fra dagbladet på nett.

Debattsiden:

USA-Israel-Apartheid-SA

Skrevet av daga1
22. april 2003

Disse regimene har mange fellestrekk. De alle lever/levde på land stjålet fra en annen rase de betrakter å være primitive, og behandler dem deretter. USA puttet urinvånerne i reservater. Apartheidregimet hadde sine bantustans, Israel benytter flyktningleire.

Det er også dokumentert at CIA og Mossad støttet terroristbevegelser i Angola(unita) Mosambique(renamo) og terrorregimet i Zaire. Særlig stor var denne støtten i 82-83 mens Sharon var forsvarsminister.

Kall det gjerne en paranoid konspirasjonsteori, men det er også en indikasjon på felles ideologi hos disse reaksjonære regimene.

Andre fellestrekk er uvilje mot FN-systemet, felles atomvåpenprogram /forsvarssamarbeid, nære bånd mellom etterrettingsorganisasjonene og "trigger-happiness"

BØKER – BØKER – BØKER

Demokratiet og miljøkrisen

Forlag: Universitetsforlaget, Oslo, 1999, Sider: 100
Forfatter: Thomas Chr. Wyller
Anmelder: Astrid Strømme

Dette er en engasjerende bok! Den problematiserer forholdet mellom miljøkrisen og demokratiet. Igjen får vi vite at dyrearter forsvinner, vegetasjonen endres, klodens liv forspiles, osv...

Krisen er menneskeskapt; trussel kommer innenfra, fra oss selv og våre handlinger. Trusselen skyldes ikke bare – ja, ikke hovedsakelig – globale motsetninger mellom fattig og rik; den springer ut av en *fundamental vekstkonsus innen og mellom de førende industriland*.

I utgangspunktet er Thomas Chr. Wyller skeptisk til demokratiets evne til å løse miljøkrisen. Spørsmålet er om økt deltakelse og innflytelse for å være miljøpolitisk konstruktiv

vil bringe oss nærmere en kriseløsning? Konklusjonen er til dels pessimistisk: Det er vanskelig å se hvordan vårt system kan mestre krisen...

Jeg merker meg at T. Chr. Wyllers refleksjoner om miljøkrisen og demokratiet innordnes en tankemodell med følgende to elementer: *Det foreligger en ubalanse I) mellom mennesket og natur*. Samtidig foreligger en annen ubalanse II): *mennesker imellom*. Den første ubalansen er kjent nok. Men tenker vi noe særlig over ubalansen mennesker imellom? BDB sa et sted, og det var vel i boken om Totalitetsøkonomien, at verden kommer ikke i orden før forholdet mellom mennesker er i orden... Forskjellen er imidlertid klar: BDB hadde løsninger, kom med konkrete løsninger, og visste hvordan det er mulig å trappe ned vekstkarusellen...

Det er likevel mye bra i boken: Forfatteren er for det alternative

samfunn... han er for en radikal snuoperasjon... og han er for en samfunnsmodell som er troverdig økologisk.

Valg av teknologi sies ofte å være valg av samfunn. Industrialismens felles teknologi ligger til grunn for både det kapitalistiske og det sosialistiske produksjonssystem. Så var det datateknologien. Kan den hjelpe oss? Nei, mener forfatteren, den øker avstanden mellom menneskelig og teknisk utvikling. IT-revolusjonen er en farlig illusjon sier Thomas Chr. Wyller.

Alt i alt er konklusjonen til dels pessimistisk; det er vanskelig å se hvordan vårt system kan mestre krisen... Det kreves metoder som hittil ikke har vært brukt, og inngrep i menneskenes forestillinger og livsløp som vi på forhånd ikke kjenner. Kanskje den eneste løsningen er å ta vår herre på alvor for å klare dette?

Astrid Strømme

Naturlig - - -

blir ubevisst

Det er imidlertid et stort hull på om lag tretti år mellom Darwins publikasjoner og Freuds teorier. I denne perioden var det flere som hevdet at man måtte skille mellom en objektiv evolusjonær tilnærming, dvs. hvordan menneheten tenker og føler. Disse spørsmålene førte darwinistene inn i en krise – annerledes enn det dilemma som oppsto fordi Darwins teorier undergravde en bokstavtro tolkning av skapelsesberetningen.

3.5.1. Interne forklaringer

Chicago-historikeren Robert Richards vektlegger to kriser i Darwins utvikling som førte fram til en teori om ubevisst evolusjon: Først hans forsøk på å løse konflikten mellom Lamarcks tilpassingsmekanisme og hans egen naturlige seleksjon i forkanten av publikasjonen av *Om artenes opprinnelse* (1859); dernest debatten omkring følelsene og rasjonalitetens rolle i tilpassingen forut for utgivelsen av *Om menneskets opprinnelse* (1871). Med utgangspunkt i Lakatos' metode viser Richards hvordan Darwins diskusjon mot et fagmiljø driver fram Darwins teoretiske utvikling.

Vi kan ta for oss det siste eksemplet til å illustrere Richards tenkemåte. Richards fokuserer i stor grad på en debatt som kuliminerte i Galtons teori om eugenikk. I naturen døde individer som ikke var levedyktige. Slik var det ikke blant menneskene, da mekanismen naturlig seleksjon hadde sluttet å virke på menneskene, trodde Galton. Galton oppfant ordet *Eugenikk* for å beskrive en sosialpolitikk som tok sikte på å opprettholde menneskets biologiske levedyktighet og kompensere for fraværet av naturlig seleksjon i menneskeverdenen, slik at menneskerasen ikke skulle svekkes.

På denne måten kan vi knytte eugenikken til en gammel prolemstilling. Hvordan kunne menneskene gripe inn i naturen samtidig som de var en del av den? Eugenikkens tilhengere foretok demografiske un-

dersøkelser med henblikk på å «forbedre» samfunnet samtidig som de hadde skyldfølelse for den rasjonaliteten som skilte menneskene fra dyrene. Eugenikken innebar en rekke autoritære tiltak som kunne gjeninnføre det klasseskillet som viktorianerne strevde med å bli kvitt. Man ønsket for eksempel å dyrke frem det perfekte mennesket ved offentlig kontroll av partnervalg. Reaksjonen mot en slik praksis var i følge Richards å utvide seleksjonsbegrepet til å innbefatte følelser og rasjonalitet. Darwin innførte seksuell seleksjon og gruppeseleksjon.

Naturlig seleksjon var en funksjonsforklaring for opprinnelsen til anatomiske forskjeller. Viktigst var forholdet mellom egenskaper og deres konsekvenser eller funksjonen i naturen. For å kunne gi en funksjonsforklaring for menneskets sinn derimot, slik som Darwin gjorde med teorien om seksuell seleksjon, måtte han skille funksjonsforklaringen fra formålsrasjonalitet. Ingen handlinger var motiverte av en bevissthet om funksjonen, dvs et ønske om å spre gener. De var tvert imot motivert av glede og smerte, et gammelt argument fra assosiasjonspsykologien.

3.5.2. Eksterne forklaringer

De interne forklaringene dekker likevel bare delvis den diskusjonen som darwinismen vakte. Ved å fokusere på arv og den determinismen som lå i naturlig seleksjon, kunne eugenikken skapt uoverkommelige hindre for sosial mobilitet. Reaksjonen mot eugenikken var å benekte dens betydning. En ubevisst evolusjon ville være irrelevant for valgene til det enkelte individ. Alle kunne gifte seg med hvem de ville og de samfunnsgruppene som søkte sine demokratiske rettigheter, kvinner, arbeidere og andre vanskeligstilte, ville være frie til argumentene for bedre skolegang og utvidet stemmerett. I sin diskusjon om determinisme fokuserer Richards på teoretikere som James som taklet determinismen i lys av personlige kriser. Det er

imidlertid mulig å betrakte opposisjonen mot eugenikken – og dermed også mot teorien om en ubevisst evolusjon – som en del av et videre sosialpolitisk opprør.

Eugenikken skulle kompensere for fraværet av naturlig seleksjon. Nå skulle mennesket, siden det var blitt seg evolusjonen bevisst, velge de beste variasjonene av mennesker og rendyrke dem. Slik kunne levedyktigheten opprettholdes på lengre sikt. For å innføre den nødvendige kontrollen over arvestoffet, var det nødvendig å kontrollere privatlivet til menneskene. I praksis ville det si at samfunnet måtte organiseres strengt etter bestemte regler.

Tanken om en ubevisst evolusjon var en del av opprøret mot slike autoritære tanker. Man kunne dessuten argumentere for, slik som blant annet Wallace gjorde, at seleksjonen var avhengig av variasjon for å kunne fungere. Dette innebar at de sterke i samfunnet var avhengig av de svake for å kunne overleve. Et strømlinjeformet samfunn ville ikke overleve store omveltninger, mente man. Selv om det utvilsomt er riktig at troskrise og andre private motiver spilte en avgjørende rolle i utviklingen av evolusjonsteorien, er det også mulig å trekke bredere perspektiver som også inkluderer begreper som *sosialisme* og *demokrati* som begge betydde mye for menn som Wallace. Det finnes imidlertid allerede en «skole» av historikere med en videre tilnærming enn Richards, med Darwins biografer Adrian Desmond og James Moore i spissen.

Et slikt videre perspektiv på vitenskapshistorien kan ha mye for seg. Sosiologien oppsto som egen vitenskap på denne tiden, og dens framvekst var nært knyttet til sosialpolitiske endringer. Herbert Spencer, landets største evolusjonsfilosof, blandet biologi og samfunnsvitenskap. Nå var det endringer i gjære som viste at sosiologien måtte skille seg fra biologien. Arbeidere og kvinner ville ha stemmerett og sam-

■ forts. side 10

ØKOBIDRAG

Økologisk kapital

Bare det å omtale Jorden med hele dens rikdom av levende systemer som «økologisk kapital», er allerede å devaluere den og redusere dens status til å være et slags hjelpemiddel for menneskene, et produksjonsmiddel blant mange andre. En slik implikasjon må hele tiden korrigeres, for det er et innlysende faktum at denne «kapitalen» er en forutsetning ikke bare for produksjonen, men for selve livet.

Det er også endel fundamentale etiske spørsmål som reiser seg når det gjelder den naturgitte verdens iboende verdi, dens rett til å eksistere uten hensyn til dens nytte for menneskene. Er det virkelig sant som økonomen Wilfred Beckermann ved Oxford University har skrevet, at «... om det skulle strømme kloakkvann inn i en eller annen fjern elv, kunne det skade fisken i den. Men hvis denne fisken aldri ville ha noen betydning for menneskers tilfredsstillelse, ville det ikke ha noen praktisk betydning»? Denne holdningen plasserer menneskeheten like fast i sentrum for livet på Jorden som jorden engang ble plassert i universets sentrum. Den er et typisk uttrykk for det moderne syn at Jorden og all skapningen på den bare har noen betydning i den utstrekning menneskene har nytte av dem. Dette synet er totalt forskjellig fra den gamle oppfatningen av Jorden som menneskehetens nærende mor.

Det virker sannsynlig at en løs-

ning på den økologiske krisen vil forutsette en allmenn overgang til en biosentrisk verdensanskuelse, en som betrakter menneskeheten som en avhengig del av en større helhet. I en slik verdensanskuelse vil andre arter og levesteder ha verdi i kraft av seg selv. De store naturlige økosystemene og livsprosessene er så komplekse, og den menneskelige forståelsen av dem fremdeles så fragmentisk, at ethvert hybrisinspirert forsøk på å «maksimere» eller «optimalisere» bruken av dem til menneskelige formål vil medføre alvorlig risiko for katastrofale forstyrrelser av stabiliteten innen overskuelig fremtid.

Slike forstyrrelser kunne kanskje føre til ødeleggelse av helt avgjørende mekanismer for opprettholdelse av livet, mekanismer som ikke engang de mest fremstående vitenskapsmenn kjenner til. Aldri har forsiktighet og ydmykhet overfor utgrunnelige størrelser vært mer påkrevet. Det «store eksperimentet» med det planetariske systemet, og dermed med sin egen overlevelse, som menneskeheten i følge Storbritannias tidligere statsminister Margaret Thatcher for tiden er i ferd med å utføre, ligner mer på en altopplukkende forbrukerrus enn en omtenk-som søken etter vitenskapelig kunnskap.

Før menneskeheten prøver å «forvalte planeten», ville det være bedre om den prøvde å lære å styre seg selv.

Økonomisk framgang eller tilbakegang?

Voksende eller avtagende gjeld gir til enhver tid et uttrykk for økonomisk tilbakegang eller framgang. Enhver prisbevegelse oppover betegner samfunnets økonomiske tilbakegang, og ethvert alminnelig prisfall betegner samfunnets økonomiske framgang.

Av BDB

Mot til å skape

Å skape krever mot. Å skape betyr at en må bry seg, uttale seg, trosse konformisme, finne nye løsninger og våge å mislykkes.

Hva er mot? Mot er selve fundamentet som ligger til grunn for alle andre dyder og verdier, og gjør dem virkelige. Motet muliggjør alle de psykologiske egenskapene. Hos mennesker er mot nødvendig for å være og å bli. Mennesker blir først hele mennesker gjennom sine valg og sitt engasjement. Mennesker vinner verd og verdighet gjennom de mange beslutninger som taes – og de krever mot. Motet er derfor ontologisk – grunnleggende for vår væren.

Rollo May

Folkebevegelsen for Ny Livsorientering

v/Astrid Strømme
Indre Sædal 16
5044 Natland

Nasjonalbiblioteket tar vare på kulturarven vår. Det gjør de ved bl.a. å arkivere papirdokument, bøker, tidsskrift, ukeblader, aviser, brosjyrer, plakater, postkort o.l.

Samfunnsliv er en del av arven, og bor du i Mo i Rana har du muligheten til å studere tidligere utkomne utgaver i avisen.

Nasjonalbiblioteket har kontaktet avisen for å tette «hullene» i samlingen. Det er vi glad for. Godt at noen tar vare på Norges eneste avis som nyorienterer oss mentalt, sosialt og økonomisk!

Astrid Strømme
24/3 2003

Hva er årsaken til ADHD?

Av Christian Beck

Mer enn 1500 barn i Norge, de fleste gutter, får sin daglige dose ritalin, et amfetamin, som medisin mot ADHD. Denne antatte sykdommen ser ut til å ha rammet det moderne Norge hardt. Nasjonal kompetanse-enhet for ADHD regner med at 2 – 6% av alle skolebarn har ADHD. De regner jentene som underdiagnostiserte. Nylig kunne vi lese at ca 1/3 av alle fangene i Trondheim kretsfengsel hadde ADHD.

Ritalin har en rekke negative bivirkninger. Det er gode erfaringer med kosthold og psykoterapi, som alternativer. En ny og annerledes skolesituasjon har gitt flere ADHD-elever et nytt liv. En historie fra Solerudstranda skole forteller mye:

En gutt med ADHD og daglige ritalindoser ville begynne på dykkerkurset. Umulig, sa læreren. Du kan ikke dykke med ADHD. Et år senere hadde gutten dykkersertifikat. Han hadde også kvittet seg med ADHD og sluttet med ritalin. For første gang kanskje, hadde han brukt sin vilje for å oppnå noe han synes var viktig i livet. Alt for mange barn og ungdommer kan bruke ADHD-diagnosen som unnskyldning for ikke å ta ansvar for egne handlinger.

Et avgjørende spørsmål presser seg fram:

– Er ADHD, slik ekspertene hevder en skade i hjernen, ofte medfødt, som skaper kjemisk ubalanse i hjernen? En ubalanse som så kan rettes opp ved riktig medisiner med ri-

taliner eller annet? Det siste er oppdagelsen av et gen, som de mener kan forklare mye av ADHD-syndromet.

– Eller er ADHD symptom på et samfunn med oppdragskriser? En tyr til kjemi- og biologi fortolkninger både når det gjelder årsaken til sykdommen og når det gjelder behandling, for å unngå oppmerksomhet og diskusjon om en utålelig samfunnspraksis mot barn?

Temaet er så eksplosivt og viktig at bare å bringe en alternativ forståelse av ADHD på bane, blir av mange sett på som en provokasjon.

Ekspertisen har i den senere tid vært på vikende front når det gjelder hypotesen om hjerneskade, som årsak til ADHD. Imidlertid er de på offensiven når det gjelder utvidelse og anvendelse av diagnosen. Nærmest enhver uro, konsentrasjonssvikt eller aggresjon gir mistanke om ADHD, som også skal forklare lærevansker. Amerikanske undersøkelser viser imidlertid at ritalin ikke har positiv effekt, f.eks. på lesevansker (Tannock, 1999).

Ritalin-tilhengerne prøver å tilkjempe seg et moralsk overtak ved at ekspertisens troverdighet er satt på spill. Hvem kan være så umoral-ske at de vil nekte barn en medisin som ekspertisen anbefaler, og som virker?

Motspørsmålet er. Med hvilken rett doper samfunnet ned uskyldige barn for å få ro i salen, og for at skyldige voksne ikke skal få dårlig samvittighet?

ADHD-diagnosens hovedområder gjelder uoppmerksomhet, hyperaktivitet og mangel på impuls-

kontroll hos barn og ungdommer. Dette blir konkretisert til bl.a.:

– Uoppmerksomhet, manglende evne til å konsentrere seg om oppgaver og mennesker.

– Er ofte på farten, avbryter og forstyrrer andre, snakker mye og har vanskelig for å leke med andre.

– Blir lett distraheret, mister ofte ting og har vanskelig med å vente på tur, med mer.

Den kjente amerikanske psykologiprofessor Jay Belsky påviser følgende symptomer hos små barn, som har for lite direkte samvær med sine mødre. Han snakker om barn som ikke har fått den tilstrekkelige stabilitet i forhold til mor de første tre leveårene.

– De greier ikke å håndtere sine følelser

– De mangler sosiale ferdigheter – Barna blir aggressive og konfliktorientert.

Likheten mellom de to settene av diagnoser er slående.

Det er gjort mange studier av institusjonaliserte barn, i den forstand at mor har forsvunnet svært tidlig og at disse barna derfor har hatt sine første leveår på et barnehjem eller lignende. Noen av symptomene som beskrives for disse barna, er (Provence og Lipton, 1962):

– manglende impuls kontroll

– manglende utholdelse ved problemløsning

– manglende evne til å utsette behovstilfredsstillelse

Igjen er likheten med ADHD diagnosen påfallende. En kan fremsette en alternativ hypotese om årsaken til ADHD:

Barn som har for lite kontakt med mor de første tre leveår blir av den grunn rastløse, uoppmerksomme osv. Dette er ADHD barna.

Men hva da med det faktum at ritalin hjelper noen til å roe seg ned, men ikke andre?

Nyere forskning viser at ADHD-barn har ubalanse i stoffet dopamin i hjernen. Ritalin virker fordi den gjenoppretter dopaminbalansen i hjernen til disse barna, blir det sagt (Volkow, 2001). Dette kan vi sammenholde med et annet forskningsresultat.

Bruce McKewen er en ekspert på temaet «separasjon fra mor», og beretter om følgende funn fra sitt forskningsprosjekt:

Forskerne tok nyfødte museunger bort fra moren sin tre timer hver dag i de syv første dagene i museungenes liv. Disse syv dagene blir regnet som museungenes første morsavhengige barndom. De hadde en kontrollgruppe med museunger som ik-

ke ble adskilt fra moren.

De undersøkte så ca 30.000 gener hos alle museungene, for å se etter forskjeller mellom de to gruppene. De fant at dopaminbalansen i hjernen til museungene som var blitt adskilt fra mor, var forstyrret. Dette gjaldt ikke for kontrollgruppen (McKewen, 2001).

Selv om man skal være noe varsom med å slutte fra mus til mennesker ser den mest holdbare hypotesen om årsaken til ADHD ut til å være:

Barn som i løpet av de første tre leveårene har for lite morskontakt får forstyrret dopaminbalansen i hjernen. Dette fører så til oppmerksomhetssvikt, adferdsforstyrrelser og manglende impuls kontroll.

Konklusjonen blir denne: Den beste samfunnsmedisin mot ADHD må være at små barn under tre år får være mer sammen med mammaen sin!

Naturlig - - -

funnsvitenskapen måtte være i stand til å forklare de store sosiale omveltningene. Dette var blant annet synet til en av Spencers nærmeste allierte, vitenskapsjournalisten Grant Allen. I en artikkel trykt etter Spencers død forklarer han Spencers fallende popularitet som et sosialpolitisk nederlag.

En av sosiologiens grunntanker var ifølge en av dens grunnleggere, Emile Durkheim (1858–1917), at sosiale fenomener ikke kan forklares ved ensidige henvisninger til biologi. Siden har flere sosiologer uttalt at Darwins store innflytelse i England forsinket etablering av sosiologien som egen vitenskap i Storbritannia. I Fabianersamfunnet, arnestedet til Arbeiderpartiet, flørtet kjente forfattere som George Bernard Shaw og H.G. Welses med biologiske tanker. Galton og hans etterfølger, vitenskapsmannen Karl Pearson (1837–1936), utøvet stor innflytelse over eugenikkbevegelsen. Mens sosiologien blomstret i Frankrike hvor Durkheim ble den første sosiologen, sto biologiske forklaringer særlig sterkt i Darwins hjemland.

På grunn av Darwins sterke stilling valgte man i England ofte en av to strategier, enten avviste man biologi fullstendig eller man produserte reduksjonistiske modeller for kjønn, etnisk tilhørighet og intelligens. Disse modellene knyttet biologi til bestemte typer adferd. Man mente for eksempel at mennesker av afrikansk avstamning hadde en spesiell evne til krevende fysisk arbeid, mens kvinners biologi gjorde dem velgnet for håndarbeid. Vitenskapens søk på å takle problemet med biologi og

adferd viser forhistorien til de løsningene man senere kom fram til.

4. Konklusjon

I denne artikkelen har jeg forsøkt å vise hvordan darwinismen brukte biologiske grupper som redskap til å avdekke organismens funksjoner i naturen. Naturlig seleksjon gjorde disse gruppene deterministiske. Etter Darwins ide om naturlig seleksjon kunne vi dermed, ved hjelp av en evolusjonær gruppe, betrakte individuelle observasjoner som allmenngyldige.

Man begynte også å skille mellom medfødte egenskaper og de årsakene som gjorde at organismen overlevde. William James uttalte at hvilke egenskaper som smeltet sammen under utfangelsen av et individ var helt tilfeldig. Disse var forskjellige fra de egenskapene som forårsaket at organismen overlevde. I dag virker kanskje dette skillet selvsagt. I slutten av det forrige århundret var det imidlertid nytt og ble brukt av darwinistene til å forklare opphavet til organismene, som tilpasset seg passivt ved at de minst levedyktige døde. Siden darwinistene forutsatte at ingen kunne endre sine arveanlegg etter at de ble født på annet vis enn ved naturlig seleksjon, ble menneskets sosiale rolle betraktet som arv. Så utviklet man to måter å takle denne determinismen.

A. Evolusjonen ble ubevisst

Darwin fjernet Lamarcks vane som utgangspunkt for evolusjonen og etablerte et syn på arvelighet som utelukket bevisstheten fra selve tilpassningsprosessen. Ideen om naturlig seleksjon og sam-

mensmeltingen av sosiologiske og evolusjonære tradisjoner utløste en debatt om hvilken rolle biologi skulle tilskrives i diskusjonen om utviklingen av det enkelte mennesket. Debatten bidro på flere måter til ideen om at evolusjon og tilpasning var ubevisste prosesser. Når man skulle anvende funksjonsforklaringer på menneskets sinn ble man nødt til å skille denne forklaringen fra formålsrasjonalitet. Handlinger ble ikke motivert av behovet for å fylle funksjoner. Formålsrasjonaliteten sto særs sterkt i eugenikkbevegelsen. De store sosialpolitiske konsekvensene som den her fikk bidro til å svekke den som forklaring.

B. Biologiske krefter ble skilt fra handling

Etter hvert ble man nødt til å skille mellom kvinners handlinger og de biologiske kreftene som provoserte fram disse handlingene. Matematiske evner kunne endre seg i kvantitet ved at noen var bedre eller dårligere i den samme egenskapen. Kvinnelig adferd var et begrep som stadig skiftet definisjon. Dette åpnet for at instinkt kunne anta ulike uttrykk.

Det er i Wien hos Sigmund Freud at vi får et skille mellom *drifter* og *adferd*. I stedet for å fokusere på adferd slik som biologene hadde gjort, brukte han begrepet *drifter* som motiverte handlinger. Psykoanalysen og troen på det irrasjonelle skulle først få allmenn aksept etter at første verdenskrig var over. Måten kvinner ble behandlet av psykoanalytikerne skulle bli like omstridt som darwinistenes behandling av det antatt *svake-re kjønn*.

Kriminalhistorie? Parapsykologi? Eller begge deler?

Av Astrid Strømme

Out-of-body-teknikker er metoder hvor menneskene kan frigjøre seg fra kroppen sin. Kanskje noen kjenner til at menneskene har flere kropp?

Ut-av-kroppen opplevelser er vanligvis spontane og tilfeldige. Det er i alle fall slik de beskrives i boken *Det fins ingen død* av R.L. Luukanen.

Men hva når mennesker *bevisst* utnytter teknikken? Og hva når de «flyter» på at vi ingen rettsprosedyre har på slike fenomener?

Her hvor jeg bor benytter en bestemt familie med venner metoden! De har det tilsynelatende som livsstil...

Out-of-bodyerne kan fly rett gjennom vegger o.l. og rett inn i et hus!

De kan snakke!

De kan avlytte deg!

Metoden slik disse bruker

den er negativ, og det som verre er...

Utrolig? Selvfølgelig er det helt utrolig, og det er nesten bare politisjefen og kriminalsjefen i Bergen som forstår seg på dette... men, jeg garanterer: det er helt sant! Like sant som to og to er fire! Dessuten: på mitt hjemsted spesielt, og like ved Domkirken i Bergen, kan de både høres og registreres.

PS: De kan mye mer enn dette... spørsmålet er: hva gjør vi med dette?

Sundsvalls Dagblad:

USA:s makthavare bakom terrorattacken?

Av Sune Hjort

Attacken mot de båda skyskraporna i New York den 11. september 2001 kunde som bekant utnyttjas av USA:s makthavare till ånnu ett imperialistiskt anfallskrig mot en misshaglig småstat på en avlägsen kontinent. Det rörde sig denna gång om det fattiga Afghanistan, genom vilket man ville dra en rørledning for att kunna utnyttja oljefyndigheterna öster om Kaspiska havet. Det officiella motivet for angreppet var landets vägran att utlämna den påstådde organisatören av terrorattacken i New York, Osama bin Laden, och liksom i Vietnam var det civilbefolkningen i det sönderbombade landet som fick betala priset for oviligheten att underkasta sig en främmande stormakts vilja.

Att erövring av världens oljeresurser har varit och är det närmaste huvudmålet for de härskande finansmagnaterna och deras politiska ombud i USA, framgår inte minst av förberedelserna for ett nytt hänsynslöst anfallskrig mot det redan så hårt drabbade Irak. Men utan en så omskakande händelse som attacken på de båda skyskraporna i New York hade väl den amerikanska krigspolitikken inte kunnat genomföras med tanke på den negativa reaktion, som då kunde ha förväntats från världssopinionen. Attacken med de som man påstår kapade civilflygplanen måste därför ha varit ett välkommet stöd for de amerikanska makthavarnas hemliga agenda!

Enligt oppgifter från av allt att dö-

ma säkra källor kände president Bush och hans närmaste män i förvägen till att en attack skulle komma. Ändå gjorde de ingenting for att förhindra den, vilket i så fall måste betraktas som ett oförsvärligt brott mot det amerikanska folket! När man tagit del av vissa kompletterande oppgifter, framstår det emellertid som sannolikt, att det rör sig om något betydligt värre.

Fjärrstyrning av obemannade flygplan av typ «Global Hawk» nerifrån marken har i USA förekommit i årtionden, och under de senaste åren har man dessutom utvecklat en teknologi med vilken man kan överta kontrollen av passagerarflygplan och fjärrstyra dem på liknande sätt. Dessa plan flygs for övrigt till stor del med hjälp av datorer, och piloten har inte så mycket att göra med flygningen, när planet väl kommit upp i luften.

Utvecklingen av denna teknik har just skett for att möjliggöra nertagning av flygplanet till en lämplig landningsplats, om det från förarhytten har meddelats till kontrollstationen att det finns kapare ombord, vilket man även kan få kunskap om genom att nerifrån marken avlyssna samtal uppe i planet. Nertagningen sker genom att det i datorsystemet ombord matas in en plan for flygningen, innefattande höjd och hastighet for planet, medan det nu fjärrstyrda planets pilot inte kan göra någonting.

Men även om det inte förekommit något kapningsförsök över huvud taget, kan den här fjärrstyrningstekniken användas for att styra planet rätt in i en skyskrapa, och det

är troligen just hvad som skedde den 11. september, enligt beslut av landets dubbla makthavare, i samspel med några av deras högt uppsatta politiska redskap.

Syftet kan i så fall inte ha varit något annat än att så skaka om den mediamanipulerade allmänheten, så att den uppfattar sig stå inför ett mycket farligt hot utifrån och därför ställer sig bakom den av presidenten framlagda «lösningen» på problemet, i form av en hänsynslös «kamp mot terrorismen». På grund av den enorma påverkan folk dagligen utsätts for i de av storfinansen kontrollerade media fattar man inte, att det verkliga hotet mot deras liv som fria och trygga människor kommer inifrån, från deras egna ekonomiska makthavare, vilka forutom kontrollen över nyhetsbyråer, press, radio och tv tillskansat sig det mesta av landets kapital, naturtillgångar och produktionsmedel.

Den av USA:s president proklamerade «kampen mot terrorismen» innebar inte bara, at de till ränteutslagande storbankirer redan så hårt skuldsatta skattebetalararna tvingades punga ut med ytterligare hundratals miljarder dollar for nya militära rustningar, utan också att den genom tidigare presidenters order redan inledda förvandlingen av USA till en fascistisk polisstat trapades upp ånnu mer. Koncentrationsläger for omhändertagande av oliktankande, ska redan existera, och efter den 11. september uppges folk i hemlighet ha arresterats på obestämd tid, bara for att de ansetts utgöra ett hot mot den nationella säkerheten!

Den oppblåsbare

Innbildske vil storaktig være.
Krigskåt Blair er en oppblåst blære.
Av de svære vil han være;
i oppblåst hovmot mot Vår Herre.
Stadig verre, ja dessverre.

SOH

Fordeler ved hjemmeundervisning

Pedagogen Larry Shyers har studert virkningene av hjemmeundervisning i USA. Hans funn viser at sammenlignet med dem som går på skoler, er barn som får hjemmeundervisning:

- Mer sosialt modne
- Har et mye bredere spekter av sosiale ferdigheter
- Har færre atferdsproblemer. En undersøkelse foretatt av Thomas Smedley støtter Shyers' funn og foreslår mulige årsaker til den større sosiale modenheten:
- I klasserommet er det stort sett enveiskommunikasjon med få meningsfylte samtaler. Ved hjemmeundervisning er det motsatt
- Skoler er produkter av fabrikkalderen med ensartede varer på transportbåndene mot det standardiserte eksamenspapiret. Hjemmeundervisning gir mer personlige resultater.
- Et naturlig aspekt ved skolen er aldersskiller. Når elevene bare omgås jevnaldrende, får de ingen erfaring med andre. Ved hjemmeundervisning er det annerledes, siden de treffer mennesker i ulike aldre, mer i overensstemmelse med mangfoldet ellers i samfunnet
- Ved hjemmeundervisning legger man vekt på selvdisiplin og selvstyrt læring. Det skaper sikkerhet hos barn, som tilpasser seg godt til nye situasjoner og mennesker.

Vårt - - -

Vårt pengeøkonomiske system er et utbyttersystem. Pengepolitikken skaper kunstige interessemotsetninger mellom menneskene, fordi alle må leve på hverandres bekostning. Derfor organiserer mennesker med felles yrkestilhørighet seg i grupper som står i motsetning til tilsvarende grupper, fordi alle vil forsøke å tilegne seg flest mulig av de tilgjengelige, oppsparte tall/penger, nødvendigvis på andres bekostning. Når myndighetene på grunn av manglende markeder og stor arbeidsledighet strammer ytterligere til slik at menneskene må klare seg med stadig mindre, bryter affektene løs. *Selvoppholdelsesdriften krever sitt!*

U-landene som ufrivillig ble kolonisert da europeerne dro ut på sine oppdagelses- og plyndringsferder for noen århundrer siden, fikk allernådigst tilbake sin selvstendighet da de var vel ribbet og dessuten, viktigst av alt, innlemmet i vårt banksystem. Slik at utbyttingen kunne fortsette like omfattende etterpå, men nå mer i det skjulte.

For å «hjelpe» u-landene har vi latt dem låne penger i Vestens banker – for en stor del arabiske oljepenger – til skyhøye renter, slik at de kan «hjelpe seg selv». Men selvfølgelig må de betale sin gjeld tilbake. Det kan kun skje i form av produksjon, hovedsakelig råvarer. Siden de industrialiserte landene bestemmer prisene på deres varer, holdes de på et lavt nivå, og den internasjonale krisen presser dem stadig nedover.

Derfor blir det vanskeligere og vanskeligere for u-landene å betale tilbake avdrag, renter og rentes rente på sine lån. Livsvilkårene strammes til, og menneskene leter etter løsninger for å overleve, kanskje drastiske og farlige...

Nå foregår det en kontinuerlig dekapitalisering i verden i form av «mindre» kriger, f.eks. Vietnam-krigen, krigen i Afghanistan, mellom Iran og Irak, i Libanon, i Mellom-Amerika osv. Men kapitaliseringen øker allikevel og er på vei til et metningspunkt.

Hvordan skal vi komme oss ut av uføret?

Hvordan kan vi skifte lønnsomhetsprinsipp, slik at det er knyttet til menneskene og deres behov i stedet for til pengene og deres sirkulasjonsbehov?

Om det handler *Den økologiske økonomien*.

Den økologiske økonomien bygger på de samme prinsippene som naturen benytter i sitt økonomiske system:

Produksjon – Konsumpsjon – Nedbrytning

I vårt nåværende økonomiske system hopper vi over det 3. prinsipp: *Nedbrytningen*.

Om naturen skulle gjøre det, ville snart alt liv kveles. Og det er faktisk hva som indirekte er i ferd med å skje i verden nå. Fordi vi ikke sørger for å bryte ned tallsymbolene etter at de har fungert som byttemidler, hopper de seg opp i slike katastrofale mengder at de er i ferd med å kvele alt økonomisk «liv».

Redskapet som skal hjelpe oss å se hvordan det hele henger sammen, er et nytt samfunnsregnskap som består av et balanseregnskap som viser forholdet mellom tilgangen fra naturen og gjelden til naturen, og et resultatregnskap som viser ressursomsetningen i samfunnet.

Nasjonaløkonomiens bruttonasjonalprodukt er erstattet med dette resultatregnskapet. BNP er et irrasjonelt økonomisk begrep som helt og holdet er knyttet til vårt irrasjonelle lønnsomhetsprinsipp.

Fra treffet på Lillehammer 2001

«Den tause forsvarspolitiske vestlending»

12.10.2002.

På NRK tekst-tv 4/10 2002 meiner Torbjørn Jagland at det nye senteret for totalforsvar ikkje bør leggjast til Stavern, slik regjeringa foreslår. Han meiner det er for mange turist- og rekreasjonsområde i Stavern. Derfor vil Ap-leiaren heller legge senteret til Ringerike. Jagland lovar å ta saka opp både internt i Arbeidspartiet og med andre politikarar.

Det er dei ledige lokala og områda Hvalsmoen og Eggemoen som skal utpeikast som felles øvingscenter for politi, militære og sivil-

forsvaret, for å kunne ta vare på sikkerheita i eit moderne samfunn.

Enno ein gong får me stadfesta at det er Austlandet som skal grava til seg. Det er Austlandet som treng det, og det er Austlandet som tel. Så kvar er vestlendingane på Stortinget i saka?

Vestlandet er nærast støvsugd for militær aktivitet. Hær, luft og mariene står nærmast ribba for vestlandsk nærvær. Når så eit forsvarspolitisk prosjekt endeleg kjem på sakskartet, er austlendingane straks på «hugget», medan den tause vestlending markerer seg

med øyredøvande stille.

Når det gjeld militære installasjonar og fortifikasjonar står Vestlandet ikkje tilbake samanlikna med Austlandet. Det er nok å nemna Flesland flystasjon med sitt 108-anlegg. Og kva med alle dei andre «ledige lokala og områda» i regionen Bergen-Voss og Os? Her finst det både innkvartering og øvingsområde fullt tevlingsdyktige både med Hvals- og Eggemoen.

Det er inga naturlov som seier at senteret for einkvar pris skal leggjast til Austlandet. Bli kvitt husmannsanda.

Vestlendingane på Stortinget må no møtast for å demma opp mot ei ny stor tilriving på austlandsk heimebane. Bergen med Hordaland er eit aldeles naturleg val av eit felles øvingscenter for totalforsvaret, med mindre ein «slepphendt» hestehandel alt er inngått?

Eg ser i spaning fram til eit handlekraftig vestlandsk initiativ på Stortinget som kan overtyda ein veljar mellom svulmande valtarar og vallovnader.

John Normann Mandelid
Demokratene

Skytefeltet på Mjølfjell

17.09.2002

«Hordaland» av 29. august d.å. skreiv om opprørte grunneigarar.

Før vedtaket om burtleiga var i hamn, var det, så langt eg veit, berre ein grunneigar som gjekk ut mot dette. I andre bygder samla folk seg og nekta slike fælser.

Forstod ikkje vossingane flest denne prøvelses-tidi, og ringvirkningane av så farleg bandlegging til urolege tider?

Politisk då? Det vart en fin helikoptertur til Grindafletane, ein slags liksom på alvor-taking synfaring, berre å nikka, bukka, takka og god-

kjenna.

Det er dette med etterpåklokskap hjå bonde og kvarmann som får sine dyrt selde sår. Fyrst fer vetlefigen, så heile handi. Som her til verdsomspennande fotfeste for krigsmakter me prøver halda oss inne med. Motsett av det i kong Sverre si ånd, å ta la Roma midt i mot.

Ammunisjonslager og skjøtefelt vert lett mål for både gamle og nye fiendar. Desse skifter så lett.

I Ibsen-året passar det å taka fram dette: «Se, det fik fanden fordi han var dum og ikke beregnet sitt publikum».

Ivar B. Løne

Bergen – Voss – Mjølfjell som militært satsingsområde?

Forsvarsminister Kristin Krohn Devold har kome med framlegg om ny militær satsing i området Bergen – Voss – Mjølfjell. Ideane er nye for folk flest. I avisreferat kan me lesa at dette er «det einaste område som høver for slik satsing i Sør-Norge. Naturen her har mange fordelar som andre plassar manglar». Det siste har mange oppdaga, utan at dei difor treng vera samde i internasjonalt «sal av område» til militære føremål, slik forsvarsministeren tilrår.

Det er ikkje lett å finna faste område til militære øvingar, spesielt sidan dei no kan medføra mykje større ulemper enn tidlegare. Området Bergen – Voss – Mjølfjell er det mest tettbygde på Vestlandet, med eit næringsliv som i stor grad «lever av naturen». Difor er det fint at forsvarsministeren legg til, at Voss sjølv må avgjera om planane skal bli

ein realitet. Skal bygda kunna ta stilling til om Devold sine visjonar høver inn i utviklinga for regionen, trengst det meir informasjon. Og det er heller ikkje sikkert at dette er ei sak for Voss åleine å avgjera.

Dette innlegget er difor ei utfordring til debatt om ei viktig sak. Mange er opptekne av kva som skal skje med regionen og bygdene. «Voss kan verta svært viktig som treningssenter for både norske og utanlandske militære» fortel avisoppslaga. Omfattande utgreiingar er naudsynte før forsvarsministeren sine idear kan kallast eit seriøst framlegg. Først når det er kjent kva aktiviteten vil medføra er det mogleg å ta stilling. Kor langt er ein komen i denne prosessen, og kven har ansvar for ei ryddig sakshandsaming?

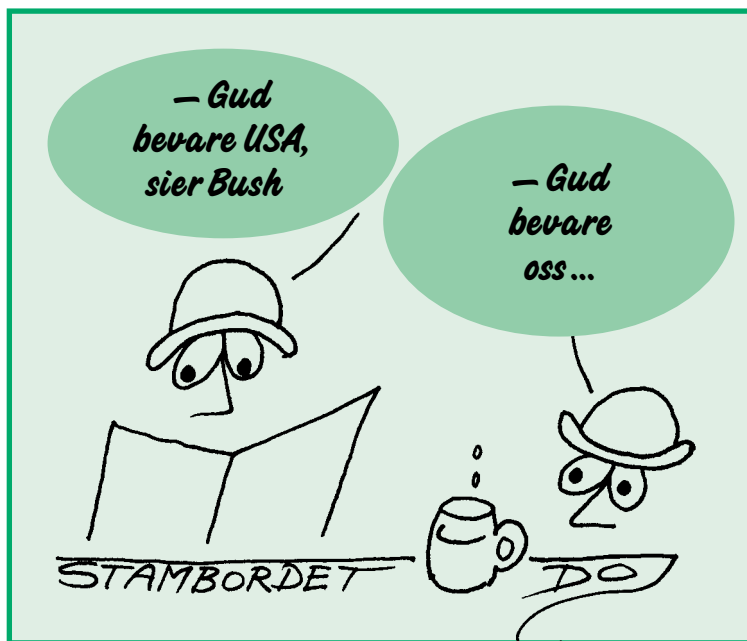
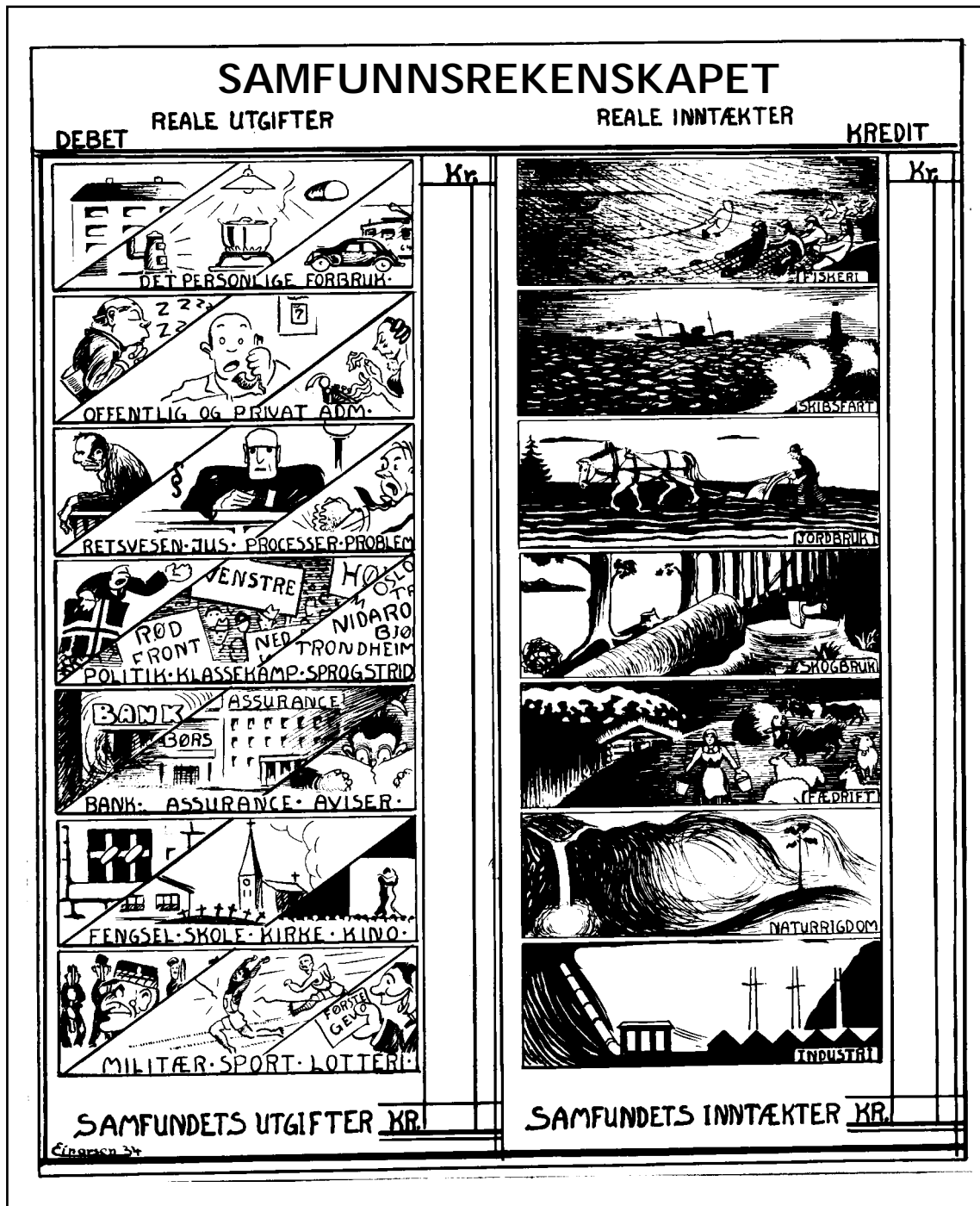
Venleg helsing
Matias Ringheim

Krig og fred

Nu spørres det om krig og fred, og svaret det er lett. Man gjør som vanlig det Bush vil. Hva han påstår, det er rett.

Og sier han: Vi går til krig, så gjør vi selvsagt det. Man regner med at Bush kan se, og takker Gud for det. Modig vil han kjempe til siste mann – fra andre land.

Svein Otto Hauffen

Samfunnsliv

Redaksjon og ekspedisjon
6150 ØRSTA

Abonnement i hele Norden
Kr. 480,- pr år
kr. 240,- pr halvår

Annonsepris kr. 4,- pr mm
1. side kr. 4,50 pr mm

Abonnement kan tegnes
ved poststedene eller
direkte i ekspedisjonen

Sats og trykk:
Møre-Nytt, Ørsta